Bøger i Gladsaxe gennem 50 år

Festskrift

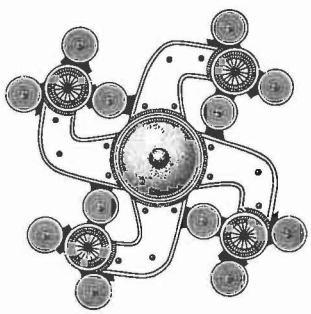

Historisk-topografisk Selskab for Gladsaxe Kommune

Årsskrift 1984
Udgivet af Historisk-topografisk Selskab
for Gladsaxe Kommune

Selskabet retter herved en tak til vore skribenter
og til Gladsaxe kommune for økonomisk støtte

Bomærke: Jordfund fra Højgården 1905

Redaktør:
Kirsten Havelund Strøm

Redaktionskomité:
Inge Bundsgaard
Ebbe Fels
C. C. Nielsen
Iørn Piø
Erik Starup
B. J. Steiner

Gladsaxe lokalhistoriske Arkiv
Gladsaxe Hovedbibliotek
Søborg Hovedgade 220
2860 Søborg

Grafisk tilrettelæggelse i samarbejde med
Erik Starup

Trykt hos S.L.M. Grafisk Produktion, 1985
ISBN 0440-9809

Indhold

Forord 5

Fra folkebogsamling til kulturhus
Ved Kirsten Havelund Strøm og Ebbe Fels 7

Biblioteksudvalgets opgaver før og nu
Af Søren Egelund 37

Fra læsestue til moderne skolebibliotek
Af Erik Godske 43

De små lånere
Af Ulla Harne 49

As times go by, Shu-Bi-Dua og Händel
Af Helge Albrecht 57

Lånte billeder på væggen
Af Gunhild Leth-Andersen 69

Kærlighed ved første lånerkort
Af J. P. Groth Jensen 77

»Jeg går lige på biblo«
Af Hjørdis Varmer 87

SELSKABETS PUBLIKATIONER

Gladsaxebogen 1. Af *C. L. B. Cramer.* 2. oplag 1979.
Gladsaxebogen 2. Af *Mogens Lebech.* 1. oplag 1971.

Medlemspris for hver publikation:
Hft. kr. 46,00, ib. kr. 57,50. Gladsaxebogen 2 fås kun hæftet.

Andre:
Hft. kr. 62,10, ib. kr. 74,75. Gladsaxebogen 2 fås kun hæftet.

Årsskrift 1968: kr. 11,50
1969: kr. 11,50
1970: kr. 11,50
1971: kr. 11,50
1972: kr. 14,00
1973: kr. 18,00
1974: kr. 18,00
1975: kr. 21,00
1976: kr. 29,00 (for medlemmer kr. 22,00)
1977: kr. 32,00 (for medlemmer kr. 24,00)
1978: kr. 36,00 (for medlemmer kr. 27,00)
1979: kr. 48,00 (for medlemmer kr. 36,00)
1980: kr. 48,00 (for medlemmer kr. 36,00)
1981: kr. 56,00 (for medlemmer kr. 42,00)
1982: kr. 56,00 (for medlemmer kr. 42,00)
1983: kr. 56,00 (for medlemmer kr. 42,00)

Kontingent:
Enkelte medlemmer: kr. 45,00
Husstande: kr. 60,00
Foreninger, firmaer og institutioner: kr. 120,00
For pensionister og unge under uddannelse ydes en nedsættelse på kr. 10,00 i ovennævnte beløb.

Kontingent og betaling for publikationer sendes til:
Historisk-topografisk Selskab for Gladsaxe Kommune, postgiro 6 48 34 37,
kasserer C. C. Nielsen, Til Jernbanen 20, 2880 Bagsværd, tlf. 02 - 98 82 15.

Selskabet er medlem af Sammenslutningen af Lokalhistoriske Foreninger.

Forord

Gladsaxe Biblioteksvæsen fejrer sit officielle 50 års jubilæum den 1. januar 1985, men er jo i virkeligheden langt ældre. Den nøjagtige fødselsdag er det ikke lykkedes forfatterne af dette jubilæumsskrift at finde frem til, men alderen kan meget vel være omkring de 75 år. Hvilket således kan være med til at give biblioteksvæsenets jubilæum en ekstra dimension.

Før biblioteksvæsenet gik hen og blev officielt, var bibliotekerne i Gladsaxe præget af enkeltpersoners interesse for sagen, og af foreningsmæssige initiativer. Uden en meget stor portion idealisme var det aldrig gået, for der var ikke mange penge til rådighed – og da slet ikke til lønninger.

I dag er det meget tilfredsstillende at kunne konstatere, at kommunens styre havde interesse for bibliotekssagen fra et meget tidligt tidspunkt. Kommunen ydede kontant tilskud, blev repræsenteret i biblioteksforeningen og stillede også lokaler til rådighed.

Siden 1979 har vi kunnet glæde os over Hovedbiblioteket på Søborg Hovedgade, men jubilæumsskriftet beretter udførligt om de lokalemæssige kvaler, biblioteksvæsenet måtte lide under i mange år, indtil det nye Hovedbibliotek kunne tages i brug. Det kneb gennem årene at holde trit med det eksplosivt voksende folketal. Der var skam planer om nybyggeri, men forskellige projekter lod sig ikke rigtigt realisere især på grund af økonomien. Biblioteksvæsenets medarbejdere oplevede nok mange skuffelser i den forbindelse, men så meget desto mere beundringsværdigt var det, at begejstringen alligevel holdt sig, og at der var kræfter til at tage fat på nye ting. Gladsaxe Biblioteksvæsen blev banebrydende med sit musikbibloliotek og sit kunstbibliotek. Snart kommer videokassetterne vel ind som en naturlig del af det kulturtilbud, et folkebibliotek bør kunne give sit store publikum.

Men først og sidst er der bøgerne. Jeg tror, de fleste mennesker har et meget personligt forhold til biblioteket og dets bøger. I samværet med en god bog er man helt alene, men aldrig ensom. Og så er folkebiblioteket dog alligevel en opgave, som kun fællesskabet kan magte. Sådan som det bliver markeret pr. 1. januar 1935, da kommunen påtog sig driften af Gladsaxe Biblioteksvæsen.

Ole Andersen
borgmester

Foreningsmeddelelser.

Buddinge Folkebogsamling

er aaben for Udlaan hver Lørdag fra 5—6 og 7—8. Der betales 10 Øre for hver Bog, der laanes, og Bøgerne maa kun beholdes i 14 Dage. Bogsamlingens Lokale er hos A. M. S. Knudsen i Buddinge.

Buddinge Grundejerforening.

Gladsaxe-Mørkhøj Folkebibliotek

er aabent for Udlaan

Søndag fra Kl. 9—9½ Fmd. ved Henvendelse til Landpostbud Anton Petersen.

Udlaan finder Sted til alle Beboere i Gladsaxe—Mørkhøj, og Betalingen er 10 Øre pr. Bog. Udlaanets Varighed er 14 Dage pr. Bog.

Bestyrelsen.

Søborg Foredragsforening

afholder Møde Onsdag den 28. ds. Kl. 8. Forfatteren *Valdemar Kierkegaard* vil oplæse udvalgte Stykker af Drachmann, H. C. Andersen, C. Clausen og E. Tang Kristensen.

Mindre Annoncer til Grundejerbladet modtages

Chr. Westergaard
Sadelmager og Tapetserer
Privat:
Wergelands Alle 8, Søborg.
Værksted:
Fyensgade 9. Telf. Nora 80 y.
Møbel-, Gardin- og Markisearb.
Nyt og Reparationer.

Bageri & Conditori
Gladsaxevej 76
(Hj. af Marienborg Alle)
Kun 1. Kl.s Varer føres
Telefon Søborg 558.

Til Ismejeri
kan afstaas en Butik paa Hovedgaden i Søborg, el. Lys og Vand, Flisevægge, Disk Dayton Vægt, Telefon, 3 Basiner til Mælkejunger, Markiser, Skilte.
Pris 1.200 Kr.
Her kan skabes en god Levevej. Henvendelse til
Overretssagfører
Sv. Warburg,
Admiralgade 21.
Telefoner 1073 & 14.873.

Jens Nielsen
Pianostemmer
Instrumentmager
Laugaards Alle 39
Telefon Søborg 600

N. Carstensens I
Frederiksborgvej 65
anbefales det

Fra folkebogsamling til kulturhus

En beretning om biblioteksagens udvikling i Gladsaxe bygget på manuskript af H. Edv. Møller

Ved Kirsten Havelund Strøm og Ebbe Fels

Så beskedent begyndte det med to faste annoncer i de lokale blade fra omkring 1910-20. Det var begyndelsen til det, vi i dag kalder Gladsaxe Biblioteksvæsen. Formentlig drejede det sig om ganske små bogsamlinger på få hundrede bind. Begge ejedes af de lokale grundejerforeninger. Hertil kom Søborg Folkebogsamling, som hørte under Søborg Foredragsforening. Et relativt righoldigt bibliotek, som havde til huse i et klasseværelse på Søborg skole og blev ledet af overlærer K. Vedsmand, som med ildhu gik op i alt, hvad der havde med bøger at gøre.

Der fandtes endnu et bibliotek i Søborg: nemlig Søborg Arbejder- og Folkebibliotek, eller rettere »Arbejder- og Folkebibliotek for Villabyen Søborg-Buddinge«. Et privatbibliotek, der dog fik tilskud fra staten. Biblioteket havde til huse på Erik Bøghs Allé 5 og er interessant på grund af dets nære tilknytning til kommunens musikliv. Ejer af biblioteket var institutionen »Fru Koncertmester Mathilde Marius Hansens Folkekoncerter«. Denne koncertinstitution havde bl.a. til formål at virke i folkeoplysningens tjeneste: på det musikalske område ved at afholde så mange koncerter som muligt og på det boglige område ved at skaffe folk let adgang til læsning, og det sidste var baggrunden for oprettelsen af Søborg Arbejder- og Folkebibliotek. Kombinationen af musik og bibliotek har altså ikke været noget ukendt fænomen i Gladsaxe, selv om der skulle gå mange år, før et egentligt musikbibliotek blev oprettet.

Disse private foreningsbiblioteker var alt, hvad der fandtes for voksne boglånere i Gladsaxe i årene op til 1923. For børn eksisterede der – foruden en mindre børnebogsamling på Erik Bøghs Allé – kun nogle ganske små bogsamlinger på de daværende tre skoler i Søborg, Gladsaxe og Bagsværd. Man må dog huske på, at Gladsaxe omkring 1920 stadigvæk var en ren sognekommune med kun ca. 7.000 indbyggere og et tydeligt landligt præg.

Netop på denne tid begyndte begivenhederne imidlertid at tage fart – også på biblioteksområdet – og de følgende år blev på mange måder skelsættende for kommunen.

Fig. 1. Landlig idyl. Søborg villaby ca. 1907, da det hele begyndte.

Fig. 2. Bibliotekar, lærer A.P.Larsen i det første offentlige bibliotek.

Opkrævning pr. cykel

I 1923 oprettedes Gladsaxe Kommunes Bibliotek, samtidig med at de private foreningsbiblioteker nedlagdes, og deres bogsamlinger inddroges i det nye offentlige bibliotek. En enkelt undtagelse var der dog, idet Søborg Arbejder- og Folkebibliotek nægtede at overlade sine bøger til det offentlige. Det kom til at betyde, at biblioteket mistede sin statsstøtte og snart derefter måtte lukke.

Grundlaget for det offentlige bibliotek var imidlertid fortsat af privat karakter, nemlig den biblioteksforening, der blev stiftet den 22. marts samme år. Initiativtagerne hertil var lærerne på Søborg skole, først og fremmest A. P. Larsen.

Også sognerådet og ikke mindst sognerådsformanden C. V. Rasmussen begyndte nu at interessere sig for biblioteksagen. Biblioteksdirektør Thomas Døssing blev inddraget i forhandlingerne og fik afgørende betydning for sagens videre forløb. Han gjorde opmærksom på, at staten ville yde tilskud til et bibliotek, såfremt kommunen også selv ville ofre noget. Resultatet blev, at man på et sognerådsmøde den 7. marts 1924 vedtog at yde et efter den tids forhold relativt stort kommunalt tilskud på ialt 4.000 kr., som blev fulgt op af et statsligt tilskud på 3.000 kr. Nu begyndte der for alvor at ske noget.

Sognerådet blev også repræsenteret i den nystiftede biblioteksforening, hvis formand blev sognerådsmedlem E. Baunsgaard. Foreningens sekretær, lærer A. P. Larsen, valgtes til bibliotekar. Man startede med kun 60 medlemmer, og da kontingentet ikke var mere end 2 kr. årligt, var indtægterne i begyndelsen begrænsede.

Hvervningen af nye medlemmer og opkrævningen foregik hovedsageligt under de daglige kontakter på biblioteket. Ville en låner være medlem, betaltes de to kroner som regel med det samme, og hvis der ved finansårets slutning var en rest ubetalte kontingenter tilbage – og det var der næsten altid – så var det med at få fat på cyklen og spurte rundt i kommunen for at holde efternølerne til ilden.

Det nye offentlige bibliotek – Gladsaxe Kommunes Bibliotek – blev indviet den 18. september 1923. Af sognerådet havde hovedbiblioteket fået anvist et lokale på Søborg skole, samtidig med at der blev oprettet filialer på skolerne i Gladsaxe og Bagsværd.

Ved indvielsen var den samlede bogbestand på ialt 1.600 bind, fordelt med 1.200 bind på hovedbiblioteket og 200 bind på hver af filialerne. Man havde ryddet kraftigt ud i de tidligere private, små bogsamlinger, selv om det kan nævnes som et kuriosum, at der stadig eksisterer nogle ganske få af disse bøger.

Hvad udlånstiderne angår, var de i sammenligning med i dag få og korte. Hovedbiblioteket havde åbent mandag kl. 16-18, onsdag og lørdag kl. 19-21 og filialerne hver torsdag kl. 19-21. Hvert år var der desuden lukket overalt i hele juli måned. Man kunne kun låne to bøger ad gangen, og de måtte ikke beholdes længere end 14 dage.

Hverken skrivemaskine eller telefon

Alligevel var bibliotekets oprettelse en begivenhed. Man tænkte ikke over, at bogbestanden var meget lille, udlånstiderne korte og forholdene i det hele taget særdeles primitive. Biblioteket havde hverken skrivemaskine eller telefon, men værre var det, at man i de følgende år konstant led under dårlige pladsforhold og mangel på arbejdskraft.

Efterhånden som bogbestanden gradvist voksede, blev lokaleproblemet stadig større. Bedre blev det ikke, da børnebibliotekerne i 1926 underlagdes det offentlige biblioteks ledelse og administration, således at børnebøgerne nu blev overflyttet til hovedbibliotekets udlånslokale. Det hjalp kun lidt, at man i 1927 fik et lidt større lokale på Søborg skole. Endnu ringere stod det til med filialerne i Gladsaxe og Bagsværd, hvor lokalerne nærmest kun var værelser.

Fra september 1927 og helt op til udgangen af 1939 var der kun to til at passe arbejdet, lærer A. P. Larsen og den senere viceoverbibliotekar H. Edvard Møller, og mangelen på arbejdskraft blev med årene stadigt mere mærkbar. Hertil kom, at bogudlånet var i kraftig vækst fra 8.522 bind i 1924 til 84.911 bind i 1939, og da bogbestanden slet ikke kunne holde trit med efterspørgslen, medførte det mange bogbestillinger fra filial til hovedbibliotek og fra hovedbibliotek til centralbibliotek.

Ikke mindst filialerne voldte mange vanskeligheder. Lokaleforholdene var elendige, og med de dårlige trafikforbindelser var man så godt som altid afhængig af en cykel. Især om vinteren kunne det være næsten umuligt at nå fra hovedbiblioteket til begge filialer på samme dag. Ofte måtte bibliotekaren kæmpe sig vej gennem dynger af sne, og det kunne ske, at både han og cyklen havnede i grøften.

Årene gik. Biblioteksforeningen sygnede hen, og den 1. januar 1935 overtog kommunen hele biblioteksvæsenet. Det var ikke for tidligt. Den hastigt voksende kommune stillede stadig større krav. I løbet af blot tyve år, fra 1920 til 1940, mere end tredobledes indbyggertallet fra ca. 7.000 til 24.000. Noget måtte der ske.

Fig. 3. Frederiksborgvej, nu Bagsværd Hovedgade, ca. 1908. Sådan var miljøet i Gladsaxe, da bibliotekssagen endnu var i sin vorden.

Fig. 4. Det gamle Buddinge Torv ca. 1910. Nu er der rundkørsel. Ikke langt herfra ligger det nuværende hovedbibliotek.

Biblioteket får eget hus

I årene op til 1940 havde man gang på gang drøftet nødvendigheden af at få bygget et nyt hovedbibliotek. Lokalet på Søborg skole var for længst blevet for lille og var slet ikke egnet til biblioteksvirksomhed. Man begyndte at se på byggegrunde. Valget faldt på en grund på hjørnet af Gladsaxevej og Uranienborg Allé, hvor hovedbiblioteket fik sit blivende sted i mange år.

Her kunne man den 30. januar 1940 fejre indvielsen af Gladsaxe kommunes nye hovedbibliotek, tegnet af arkitekten Vilhelm Lauritzen. Hermed havde kommunen fået et ikke blot smukt, men efter datidens forhold også praktisk indrettet bibliotek. Bygningen var i én etage med kælder og havde et grundareal på ialt 252 m². Den var delt op i udlånssal, læsesal og kontor m.v. Selve udlånssalen var på 107 m² og læsesalen med plads til 20 besøgende på 71 m².

Allerede den 1. oktober 1939 var Chr. Frimodt-Møller blevet udnævnt til overbibliotekar, og biblioteket fik navneforandring til Gladsaxe Kommunebibliotek.

Det første udlån fra det nye hovedbibliotek fandt sted den 1. februar 1940, og folk strømmede til. Her var noget at se og beundre. Læsesalen rummede 625 håndbøger, 34 tidsskrifter, 6 aviser og 4 lokale blade, og bogbestanden var som helhed i begyndelsen af 1940 på ialt 11.536 bind.

I de følgende år gik arbejdet sin rolige gang. Bogbestanden voksede lidt efter lidt. Der kom efterhånden flere aviser og tidsskrifter på læsesalen. Kommunen havde fået et for den tid moderne biblioteksvæsen.

Den 9. april 1940 blev der stille på Gladsaxe Kommunebibliotek. Man var lammet og kunne den første tid knapt tale højt, for hvem kunne man stole på? Ret længe varede det da heller ikke, før man måtte fjerne alle »kommunistbøger« fra hylderne og skjule dem ved at anbringe dem spredt ud over hele magasinet.

Besættelsen indvirkede en tid på udlånet, men snart voksede benyttelsen, og med de efterhånden trange lokaleforhold blev hovedbiblioteket i løbet af få år for lille.

Fig. 5. Der var stor begejstring for det nye Gladsaxe Kommunebibliotek, Gladsaxevej 111, da det indviedes i 1940. Et stort fremskridt i sammenligning med det gamle lokale på Søborg skole, hvor biblioteket i 17 år havde haft til huse.

Fig. 6. Bibliotekets læsesal, som man med god grund syntes var meget moderne.

Fig. 7. Kr. Lindbo-Larsen, stadsbibliotekar 1964-1976, var med til at sætte gang i udviklingen.

Forarbejder til et nyt Hovedbibliotek

Ved indvielsen i 1940 var indbyggertallet i Gladsaxe på ca. 25.000. Befolkningen var i hastig vækst, og beliggenheden blev stadigt dårligere, eftersom udbygningen forskød sig mere og mere udad i kommunen. Den naturlige placering for et nyt hovedbibliotek måtte blive Buddinge.

I 1951 vedtog kommunalbestyrelsen at udskrive en arkitektkonkurrence til et nyt hovedbibliotek, der skulle ligge på grunden over for rådhuset, men først efter mange år med talrige forhandlinger forelå i 1960 det endelige skitseprojekt ved arkitekterne Juul Møller og Kaj Agertoft. Det kneb dog med igangsætningstilladelse, og adskillige år gik, før noget skete.

En begivenhed, der nok så meget satte sit præg på 60'erne, var lederskiftet i 1964, da Kr. Lindbo-Larsen blev stadsbibliotekar. Dette forbundet med en stærkt voksende forståelse fra kommunalbestyrelsens side var starten på en voldsom ekspansion.

Fig. 8. Det nye kunst- og musikbibliotek – et led i »tretrinsraketten« og fra første færd en succes.

Hovedbiblioteket på Gladsaxevej kunne fejre sit 25 års jubilæum den 30. januar 1965 – et jubilæum, der blev forbigået i stilhed. Mens bogkøb blev stærkt intensiveret og lagt i faste rammer, og personale blev ansat i den udstrækning, det var muligt at skaffe det – bibliotekarer var i 1960'erne mangelvare – blev lokalesituationen mere og mere håbløs.

Katalogafdelingen havde fra 1940 til 1960 haft til huse i magasinet på hovedbiblioteket. 1960 flyttede man til en ældre villa på Gladsaxevej 91. Senere fik administrations- og indkøbsafdelingen kontorer på Gladsaxevej 88 – også en ældre villa med et nedlagt vaskeri!

Alle tre afdelinger flyttede i juni 1965 til væsentligt bedre forhold i bygningen, kaldet »Centrum«, på hjørnet af Buddinge Hovedgade og Stengårds Allé. Herved blev der skabt mulighed for en rationel arbejdstilrettelæggelse i disse afdelinger, mens forholdene på hovedbiblioteket med et udlånslokale på 107 m^2 stadigt forværredes, og kældermagasinerne mere end overfyldtes.

Fig. 9. Bogbussen i Gladsaxe begyndte at køre i foråret 1968. På grund af kommunens geografiske udformning findes der en del yderkvarterer, som ikke giver mulighed for biblioteksdækning ved faste filialer. Her standser bogbussen på bestemte tidspunkter, en, to eller tre gange om ugen, ialt 8 steder besøges.

Bussen vejer 11 tons, er 14 m lang og kan medbringe mellem 3.000-4.000 bøger samt andet biblioteksrelevant materiale. Der er indlagt vand og strøm samt et lille – ikke altid tilstrækkeligt – oliefyr. En radiotelefon sikrer, at man hurtigt kan komme i forbindelse med andre biblioteker.

Når bussen holder stille, trækkes sidevæggene ved hjælp af et hydraulisk harmonika-system ud fra 2,5 m til 4,5 m. Hele gulvarealet er i udslået stand ca. 35 m². Her udlånes ca. 50.000 bd. årligt, og bogbussen benyttes ikke mindst af de såkaldt »svage« lånere som børn og ældre medborgere.

Mens man venter

Mens man ventede på at kunne bygge det nye hovedbibliotek, måtte en midlertidig løsning til, og man lejede sig i 1967 ind i det nyopførte Høje Gladsaxe Forretningscenter. Arealet blev her 600 m² incl. magasinrum, og

udlånet fik væsentligt bedre pladsforhold, mens læsesalens placering og størrelse var utilfredsstillende. Bogbestanden var i mellemtiden vokset til ca. 60.000 bind.

Med etableringen af et midlertidigt hovedbibliotek åbnedes i 1968 mulighed for oprettelse af et kunst- og musikbibliotek i det forladte bibliotek på Gladsaxevej. Den 22. marts 1968 affyrede man den senere meget omtalte »tretrinsraket«. Man åbnede samme dag tre nye biblioteker, et kunst- og musikbibliotek, indrettet i det totalt ombyggede gamle hovedbibliotek på Gladsaxevej 111, et nyt filialbibliotek i Værebroparken samt en bogbus. Alle disse nye aktiviteter var fra den første dag en enorm succes. Det varede dog flere år, før samlingerne i kunst- og musikbiblioteket var af en størrelsesorden, der kunne give lånerne en rimelig valgmulighed.

I takt med den stigende biblioteksbenyttelse voksede samlingerne støt. Dels i form af en udbygning af den i mange henseender utilstrækkelige ældre bogmasse, dels i form af flere eksemplarer. Den pladsforøgelse hovedbiblioteket fik ved flytningen til Høje Gladsaxe var hurtigt opbrugt. I 1971 fik man en ganske pæn udvidelse af kældermagasinerne, men alligevel var tilstandene i løbet af få år ikke bare lige så fortvivlende som på Gladsaxevej, de var værre. En stadig mindre del af bogbestanden var tilgængelig for publikum, flere og flere bøger opbevaredes i de 10 hylder høje magasinreoler, hvor personalet tilbragte en væsentlig del af deres tid med at klatre på stiger.

Man ventede stadig på det nye hovedbibliotek. I 1970 voksede optimismen igen, et nyt projekt blev udarbejdet. Endnu engang blev projektet droppet i 1974. Men tanken rumsterede vedblivende, og i foråret 1977 kunne man antage arkitektfirmaet Juul Møller og Erik Korshagen til at løse opgaven.

I januar 1976 blev stadsbibliotekar Kr. Lindbo-Larsen udnævnt til biblioteksdirektør ved Bibliotekstilsynet og efterfulgtes af den hidtidige vicestadsbibliotekar siden 1965 Svend Stilling.

Endelig står huset der

Miraklet skete. Den 20. februar 1978 blev det første spadestik taget for at realisere det sidste og endelige projekt på grunden over for rådhuset, Søborg Hovedgade 220. Hovedbiblioteket var planlagt til at opføres i tre etager med et bruttoareal på 6.400 m^2 og med alle aktiviteter samlet, dvs. administration, indkøbs- og katalogafdeling, børne- og voksenudlån, læsesal, kunst- og musikafdeling, afdelingen for opsøgende biblioteksbetjening og Lokalhistorisk Arkiv. Som noget nyt skulle der endvidere være foredragssal(e), studiekredslokaler og et cafeteria.

Fig. 10. Langt om længe kom man igang. Byggepladsen vinteren 1978-79.

Byggeriet skred hurtigt og planmæssigt frem, mens de sidste detailler projekteredes undervejs. I efteråret 1979 lukkede de forskellige afdelinger, der skulle flytte, for at lave en glidende overflytning af de ganske mange materialer. Disse skulle nu fungere i en sammenhæng for første gang, og det skal ingen hemmelighed være, at mange var spændte på at se, hvorledes det ville gå, og hvorledes publikum ville tage imod det stærkt forøgede udbud af bøger, grammofonplader og kunst, som nu endelig kunne komme frem i dagens lys.

Åbningen var fra første færd planlagt til den 1. november 1979 kl. 14, men som det spøgefuldt blev sagt, havde forsinkelser gennem ca. 30 år bevirket, at det først kunne blive kl. 15. Åbningen for publikum var kl. 18, og da stod lånerne i en lang kø ned forbi rådhuset. De første dage, ja den første måned var ganske overvældende, hvad benyttelse angår. Men da havde det gamle hovedbibliotek jo også været lukket en hel måned.

Fig. 11. Stadsbibliotekar siden 1976 Svend Stilling.

Fig. 12. Huset begynder at tage form. Fot. 30.1.1979.

Fig. 13. Forargelsens plankeværk. Mange borgere i Gladsaxe reagerede, da kommunalbestyrelsen i 1978 lod plankeværket omkring det kommende hovedbibliotek over for rådhuset dekorere af studerende fra Kunstakademiet. Det muntre påfund kostede 22.500 kr. incl. løn til unge arbejdsløse, som var med til at løse opgaven. Kommunens nytårskort 1979/80.

Drømmen om et smukt og funktionelt hus

Gladsaxe Hovedbibliotek var længe undervejs, og under indtryk af en stadig strammere økonomi kunne det endelige projekt ikke i samme grad som de tidligste projekter imødekomme ønsket om rigelig plads til de mangeartede kulturelle aktiviteter. Når resultatet trods alt blev tilfredsstillende, skyldes det ikke mindst arkitekten Erik Korshagen, som det lykkedes at skabe en bygning, hvor så godt som alle krav til et moderne biblioteksvæsen tilfredsstilles.

Inden for den stærkt reducerede økonomiske ramme blev huset nøgternt i sin udformning, og undervejs opstod ønsket om en kunstnerisk udsmykning. Tanken blev støttet af Statens Kunstfond, og valget faldt på Bjørn Nørgaard. Et lykkeligt samarbejde mellem arkitekt og kunstner blev etableret og førte til en løsning, som tilfører bygningsmiljøet nye dimensioner.

Straks ved hovedtrappen møder man billedkunsten i form af en søjleportal bestående af en groft tilhugget marmorsøjle og en korintisk søjle, støbt i bronce forbundet med en overligger udformet som en art slangedyr. I sin fremmedartethed en kontrast til den funktionelle bygning.

Over indgangen en tagrytter med mindelser om klassisk og sydamerikansk arkitektur og således introduceret ledes man ind i bygningen, hvor fremmedartet kunst kommer til udtryk mellem bøger og søjler af beton.

Forbi børnebibliotekets keramiske grotte gennem voksenudlånets beklædte piller til atriumgården med tårn og glaspyramide, bemalede betonsøjler og bronceafstøbninger på tagkanten, langs hvilken der også løber et blåt slangeornament.

En vandring i biblioteket er en stadig opdagelse af nye billeder, nye detailler, nye anskuelsesvinkler.

Bjørn Nørgaards udsmykning vakte stor debat. Bølgerne gik højt i byrådet og i kommunen som helhed. Engagerende, inspirerende, provokerende i sin form, men ikke ligegyldig. Et konsekvent skridt i samarbejdet billedkunst-arkitektur. Med Bjørn Nørgaards ord en vision om en ny folkelig monumentalitet.

Fig. 14. Bjørn Nørgaard fik betroet opgaven at udsmykke hovedbiblioteket. Hans kunst vakte røre, begejstring og protester, men ingen forblev ligegyldige. Kik gennem søjleportalen ved hovedindgangen. Fot. 1982.

Fig. 15. Hovedbibliotekets voksenudlån. Fot. 1980.

Fig. 16. Foyeren med skranke og information. Fot. 1980.

Fig. 17. Tårn og pyramide i atriumgården. På taget en figur med kunstneren selv som model.

Fig. 18. På taget står også en kvindefigur, hvortil kunstnerens kone har stået model.

Fig. 19. Udsmykningen set fra bibliotekets tag.

Hver lokalitet sit bibliotek

De små filialer led mange år en krank skæbne, men de overlevede, fordi der var behov for dem.

Fig. 20. Indvielse af Bagsværd filial 1960. I baggrunden ser man den smukke fotostat, der efter den store franske encyklopædi 1750-80 skildrer træk fra datidens bogtrykkeri. I forgrunden talerne ved indvielsen. Fra venstre: Formanden for biblioteksudvalget, viceborgmester Jørgen Jørgensen, bibliotekskonsulent S. Plovgaard fra Statens Bibliotekstilsyn, Gentoftes stadsbibliotekar J. Helger, overbibliotekar Frimodt-Møller, fru Nanna Rasmussen, formand for socialudvalget og direktør for Dansk Almennyttigt Boligselskab, ingeniør E. Knudsen.

Bagsværd filial

Bagsværd filial blev etableret allerede ved hovedbibliotekets start i 1923 i Bagsværd skole, i et ganske lille lokale. Bogbestanden var ikke stor, til at begynde med på kun 200 bind, som dog efterhånden voksede ganske langsomt.

Senere skulle Bagsværd skole selv bruge lokalet, og filialen måtte i 1937 flytte til Krogshøjvej 6, hvor den kom til at råde over en almindelig beboelseslejlighed med to små værelser. Disse lokaler måtte man endda dele med sygekassen, men da åbningstiderne var så korte, kunne de to funktioner udøves uden at kollidere. Filialen rummede ikke meget over 4.000 bind. Det var yderst trange kår, lånerne klagede mere og mere højlydt. Mange gav simpelt hen op og søgte andre steder hen – først og fremmest til Lyngby.

Der blev til stadighed arbejdet på at bedre forholdene, men først den 22. januar 1960 kunne en ny Bagsværd filial på Aldershvilevej 124 indvies med P. Hoff og B. Windinge som arkitekter. Ved indvielsen fandtes i udlånet ca. 10.000 bind med udvidelsesmulighed til ca. 15.000 bind, fordelt på ca. 300 m^2. Hvad der ikke på det tidspunkt var lykkedes med hensyn til hovedbiblioteksplanerne blev realiseret i Bagsværd. Kommunen havde omsider fået et filialbibliotek, som levede op til tidens krav.

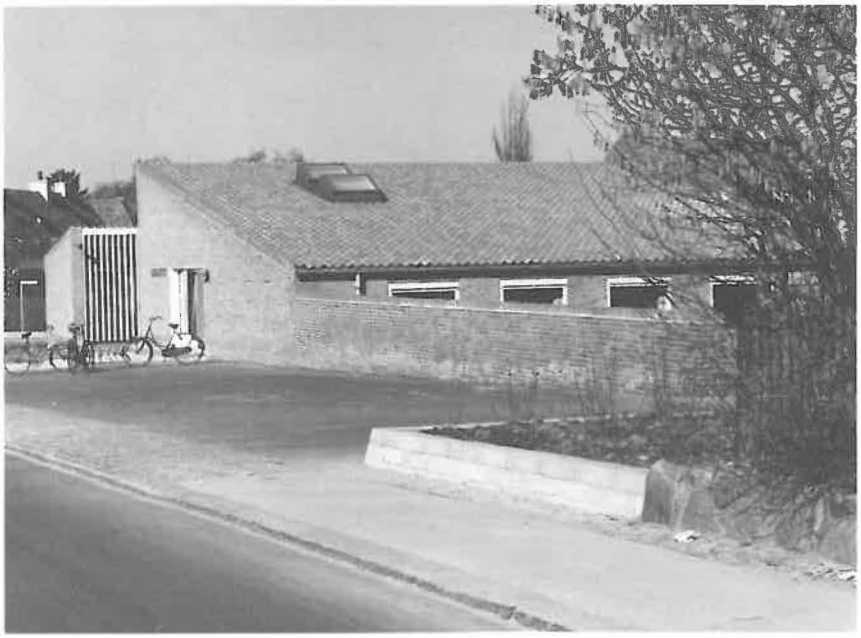

Fig. 21. Bagsværd filial set fra Aldershvilevej. Fot. ca. 1960.

Fig. 22. Bagsværd filials udlån ca. 1960.

Fig. 23. Kommunekontoret i Buddinge ca. 1930. Her havde Buddinge filial et par beskedne lokaler fra 1942-48. I dag huser bygningen Teknisk Forvaltning.

Fra Gladsaxe filial til Høje Gladsaxe filial

Den filial, der i 1923 var åbnet i et usselt kælderlokale på Gladsaxe skole, blev efter 19 år hjemløs, da skolen selv skulle bruge lokalet. Biblioteket måtte da i januar 1942 flytte til Buddinge og skiftede samtidig ret naturligt navn til Buddinge filial.

Det fik til huse i den gamle administrationsbygning, nuværende Teknisk Forvaltning, på Kontorvej. Forholdene blev væsentligt bedre her, men bopælen blev kortvarig. I 1948 flyttede man igen, nu til Tinghøjvej 4. På ny et kælderlokale. Nok var det større, men til gengæld var det fugtigt. Ved stærke regnskyl kunne det hænde, at vandet flød ned i lokalet.

Atter i 1952 måtte man rykke teltpælene op og flytte til rådhuset, men denne gang i den nye rådhusfløj ud mod Søborg Hovedgade. Her fik man overladt et lokale på første sal. Igen gik 4 år, så måtte man flytte, nu til stueetagen i den gamle rådhusfløj, hvor filialen havde til huse, indtil man den 23. marts 1964 flyttede til det nyopførte Buddinge Center, Søborg Hovedgade 221. Bruttoarealet var ca. 250 m², og der var plads til ca. 10.000 bind. Her forblev filialen i mange år, indtil den ved indvielsen af det nye hovedbibliotek 1979 flyttedes til de ledige lokaler i Høje Gladsaxe og fik navn derefter.

Fig. 24. Filialen fik en omskiftelig tilværelse. Her en situation fra perioden i den gamle rådhusfløj. Fot. 1957.

Fig. 25. I det nyopførte Buddinge Center fik filialen fast tilholdssted de næste 15 år. Fot. 1979.

Fig. 26. I 1957 flyttede Mørkhøj filial fra de håbløse lokaler i Mørkhøj skole til væsentligt bedre forhold i to sammenbyggede rækkehuse i Torveparken. Fot. 1957.

Mørkhøj filial

Mørkhøjkvarteret blev med årene stærkt udbygget, og ønsket om at få oprettet en filial i bydelen voksede. Det var fuldt berettiget, ikke blot på grund af den store befolkningstilvækst, men også på grund af de dårlige trafikforbindelser til de øvrige dele af kommunen.

I oktober 1949 åbnede Mørkhøj-filialen i et lokale på Mørkhøj skole med en så beskeden bogbestand som 500 bind for voksne og 200 for børn. Der kunne kun undværes ét lokale derude, og det var ikke godt. Det var nærmest en afsats lige oven over hallen. Der blev opsat et gitter ned imod hallen og indsat neonlys. Således blev lokalet nogenlunde brugbart. Men det var ikke rart, når børnene fik frikvarter – man kunne sidde deroppe og kigge ned i hovederne på dem, når de vrimlede ud i hallen under megen uro og larm.

Under disse trange forhold måtte man blive lige indtil september 1957, da Boligministeriet gav tilladelse til, at man sammenbyggede to rækkehuse i bebyggelsen Torveparken, Mørkhøjvej 169-71. Arkitekt Juul Møller indrettede filialen, som med sine 150 m² kunne rumme ca. 7.000 bind.

20 år senere var filialen ved at vokse ud af sine rammer, hvilket førte til, at kommunalbestyrelsen i april 1977 besluttede at opføre et nyt afdelingsbibliotek på Ilbjerg Allé 38 A, bag det gamle bibliotek, og allerede den 1. december samme år kunne man åbne for herlighederne. Med dette byggeri fik Gladsaxe sin til dato bedste filialbygning med et bruttoareal i stueetagen på 620 m², heraf udlån til børn og voksne 459 m², samt i kælderetagen 113 m². Bogbestanden var ved indflytningen på 27.000 bind og AV-bestanden på 4.000 grammofonplader/kassettebånd. Udover forbedrede forhold for lånere og personale indeholder biblioteket et møde- og aktivitetslokale på 73 m² med plads til ca. 60 personer. Det blev herefter muligt at starte udlån af plader og bånd, som nu kunne lånes i musikbiblioteket, Mørkhøj og Værebro. Alle planer om som langsigtet mål at have musikudlån i alle filialer er til dato ikke blevet realiserede, af økonomiske og pladsmæssige grunde.

Fig. 27. Udlånslokalet i Mørkhøj filial ca. 1957.

Fig. 28. Efter flytningen til Ilbjerg Allé. Fot. 1984.

Stengård filial

Længe havde der i Stengårdskvarteret været utilfredshed med, at der ikke fandtes nogen filial. Også her havde der fundet en stærk udbygning sted i årene efter krigen. I sommeren 1947 kom der en ansøgning fra Stengård Grundejerforening, som henstillede, at sognerådet undersøgte mulighederne for etablering af en filial i kvarteret. Intet skete, men efter fornyet ansøgning blev det omsider vedtaget at oprette en filial i aldersrenteboligerne på hjørnet af Buddingevej og Gammelmosevej.

Denne indviedes i 1951 men fik trods et rimeligt udlån ikke lang levetid, bl.a. fordi der kun var plads til en yderst nødtørftig bogsamling.

Efter et stadigt faldende udlån blev filialen omsider nedlagt i 1964 efter at have været lukket i en lang periode, og bogbestanden blev overført til Buddinge filial.

Værebro filial

Allerede i 1951 forelå der planer om en bebyggelse af arealerne mellem den nuværende Værebrovej og Ringvej 4. Disse planer blev ikke til noget, og først i 1967 gik man i gang med byggeriet af Værebroparken. Her var man for en gangs skyld fremsynet, idet et filialbibliotek var med i planerne fra begyndelsen.

Den 22. marts 1968 åbnede Værebro filial i forretningscenteret og fik fra starten en stor benyttelse, ikke mindst fra de 3.500 beboere i selve bebyggelsen. Indretningen af biblioteket blev foretaget med nogle til afdelingen specielt designede reoler, de såkaldte Værebro-reoler.

Mens voksenbiblioteket var af en rimelig størrelse, var børneafdelingen underdimensioneret til en så børnerig bebyggelse. Efterhånden som butiksdøden bredte sig, flyttede man den 1. marts 1976 over forretningsgaden, idet 6 nedlagte butikker blev slået sammen til et nyt bibliotek. Herved fik man 629 m^2 at råde over + 234 m^2 kælderareal. Børneafdelingen fik nu rimelige vilkår i et udlånslokale på ca. 190 m^2. Værebro filial havde i 1976 ca. 17.500 voksenbøger, ca. 12.000 børnebøger og ca. 8.800 grammofonplader/kassettebånd.

Værebro filialbibliotek må i dag betegnes som værende stærkt integreret i centerets daglige liv. Det er præget af de mange indvandrere og har klart en social funktion som dagligt opholdssted for mange børn og arbejdsløse.

Fig. 29. Udlånslokalet i Værebro filial. Fot. 1980.

Fig. 30. I et stille hjørne blandt de reoler der blev specielt designede til afdelingen. Fot. 1980.

Fig. 31. Det nye hovedbibliotek på Søborg Hovedgade. Der er 70 år imellem billedet her og det i bogens indledning, der viser det gamle Buddinge Torv. Fot. 1981.

50 år er forløbet

Gladsaxe Biblioteksvæsen er fra et uanseligt sognebibliotek blevet til et veludbygget bibliotekssystem med et væld af tilbud, som foruden materialer af forskellig art omfatter kulturelle arrangementer for børn og voksne: teater- og filmforestillinger, kunstudstillinger, musikarrangementer, forfatter- og debataftener m.v. Arrangementer der er resultatet af en langsigtet, omhyggelig, undertiden drilagtig planlægning. Gennem årene har man på biblioteket kunnet møde forfattere, kunstnere, musikere – professionelle og amatører – som har kunnet inspirere og engagere.

Kommunens biblioteksvæsen er nu næsten fuldt udbygget: et rummeligt hovedbibliotek, fire filialer og en bogbus. De tre af filialerne ligeledes i rimelige lokaler, mens den fjerde, Bagsværd, for længst har været ved at sprænge sine rammer. Endnu i jubilæumsåret befinder Bagsværd-filialen sig i de lokaler, der ved indvielsen i 1960 blev betegnet som Gladsaxes bedste biblioteksbygning. Et jubilæumsønske må nok være at skaffe bedre plads til kommunens i udlånstal største filial.

De økonomisk gode tider i 60'erne og første halvdel af 70'erne, og den medvind og good-will, biblioteket nød fra kommunalbestyrelsens side, stilnede noget af i takt med stagnationen i den økonomiske vækst.

Skulle man udtrykke et ønske for fremtiden, måtte det være, at man i en krisetid har sans for kulturen og skærmer den mest muligt. Et ønske forbundet med et håb om, at nedskæringspolitikken må blive afløst af en stabilisering, således at det opnåede niveau i biblioteksvæsenet må holde i de næste 50 år.

H. Edv. Møllers kildeskrift, som behandler perioden frem til 1965, kan ses i sin helhed på Lokalhistorisk Arkiv.

Fig. 32. Bagerkusk Anders Nielsen, Bagsværd. Et af de mange gamle billeder på Lokalhistorisk Arkiv. Fot. ca. 1920.

Gladsaxe lokalhistoriske Arkiv

En indsamling af billeder og arkivalier har fundet sted i en årrække, men først i 1976 etableredes Gladsaxe lokalhistoriske Arkiv som en afdeling af Gladsaxe Biblioteksvæsen.

Her samles alt trykt materiale om Gladsaxe som vejvisere, lokalblade, historiske fremstillinger m.v. Ældre fotografier samles, eventuelt ved affotografering, og ud fra devisen: »Dagen i dag er historie i morgen« søger man ved nyfotograferinger at følge udviklingen/ændringen i Gladsaxes bybillede, nogle gange drastiske forandringer, andre gange næsten umærkelige fra dag til dag.

Film samles og nye optagelser foretages. Malerier med Gladsaxe-motiver, kort såvel ældre som nyere anskaffes. Indsamling af ældre Gladsaxe-borgeres erindringer finder sted, enten skriftlige eller som lydbånd-interviews.

I de sidste år har der været ført en kampagne for indsamling af foreningsarkiver, først og fremmest for at hindre at sådant materiale skal gå tabt ved skift i foreningsbestyrelser.

Mange besøger Lokalhistorisk Arkiv blot for at dyrke nostalgiske barndomsoplevelser. Efterhånden som arkivets samlinger vokser, vil det i høj grad være stedet, hvor den fremtidige Gladsaxe-krønikeskriver kan hente sit kildemateriale.

Fig. 33. Også formidling af kunst til sine lånere tager opsøgende afdeling sig af. Fot. 1984.

Fig. 34. Bøger som kunst bringes og hentes af biblioteksbilen. Fot. 1984.

Opsøgende afdeling

De borgere i Gladsaxe kommune, som af helbredsmæssige grunde er afskåret fra selv at komme til biblioteket, kan blive biblioteksbetjent via bibliotekssvæsenets opsøgende afdeling.

Det drejer sig dels om beboere på alle plejehjem i kommunen og dels om et antal borgere (august 1984: 154), som bor i eget hjem, men som på grund af deres handicap er afskåret fra selv at komme til biblioteket.

Plejehjemmene betjenes hver 14. dag af en bibliotekar, som i samråd med beboeren udvælger et antal bøger. Ligeledes efter fælles drøftelse får de hjemmeboende handicappede bragt bøger ud via en biblioteksbetjent hver 4. uge.

Biblioteksbetjening af plejehjem startede så småt sidst i halvtredserne, og udbringning af bøger m.v. til hjemmeboende tog sin begyndelse de følgende år.

I 1973 startede Gladsaxe Biblioteksvæsen som det første bibliotek herhjemme en lydavis i lokalt regie. Lydavisen redigeres i opsøgende afdeling, indtales på kassettebånd og udsendes hver uge til glæde for de borgere (august 1984: 85 abonnenter), som ikke selv på grund af syns- eller andet handicap er i stand til at læse de omdelte lokalaviser.

Fig. 35. Indtil opførelsen af det nye hovedbibliotek lå bibliotekets bygninger spredt i kommunen. Her Runebergs Allé 28 med Lokalhistorisk Arkiv og Pædagogisk Central. Fot. 1971.

Fig. 36. Omsider under ét og samme tag. En udvikling fra folkebogsamling til kulturhus har fundet sin foreløbige afslutning. Fot. 1984.

Fig. 1. Luftfoto af Buddinge som i 1960'erne voksede voldsomt. Grunden over for rådhuset var det naturlige sted at placere det hovedbibliotek, hvis opførelse man gennem 30 år diskuterede. Fot. 1960.

Biblioteksudvalgets opgaver før og nu

– eller hvad biblioteksprotokoller kan fortælle

Af Søren Egelund, vicestadsbibliotekar

En fremstilling af biblioteksvæsenets historie i Gladsaxe kommune er ikke fyldestgørende uden en antydning af den rolle, som skiftende biblioteksudvalg har haft i de forløbne 50 år.

I biblioteksudvalgets første forhandlingsprotokol er datoen for kommunens overtagelse af bibliotekerne dokumenteret således: »Efter Andragende fra Gladsakse Kommunes Biblioteksforening har Gladsakse Kommunes Sogneraad vedtaget at overtage Biblioteksforeningens Bøger og Inventar fra 1. Januar 1935.«

Efter Andragende fra Gladsakse Kommunes Biblioteksforening har Gladsakse Kommunes Sogneraad vedtaget at overtage Biblioteksforeningens Bøger og Inventar fra 1ste Januar 1935.

Biblioteket er overtaget paa den Betingelse, at Driften fortsættes uforandret, og at Bibliotekar R. C. Larsen og Biblioteksmedhjælper H. Edv. Møller fortsætter indtil videre.

Som Bibliotekets ansvarlige Styrelse har Sogneraadet nedsat et Biblioteksudvalg paa 3 Medlemmer, som for Tiden er Kommunelærer Sigvard Nielsen - Formand — Murer Aage Boesing Hansen og Tømrermester Peter Johansen.

Af Hensyn til Kommunens Regnskab vil Biblioteksregnskabet blive ført, som om Biblioteket var overtaget den 1ste April 1934. Paa denne Maade vil Aarets Regnskab fremtræde som en Helhed. Skøns Overtagelsen er sket i Løbet af Aaret

Fig. 2. Forhandlingsprotokol fra Gladsaxe Sogneråds Biblioteksudvalg.

Fig. 3. Det sogneråd som i 1935 vedtog kommunens overtagelse af biblioteksvæsenet. Fra venstre: Snedkermester Vilhelm Rasmussen, overlærer Ingvard Nielsen, tømrermester Peter Johansen, proprietær Christian Petersen, tømmerhandler N. Chr. Beck, ekspeditionssekretær Holger Petersen, tømrermester L. P. Larsen, kontorchef Carl Sørensen, sogneråds formand Frederik Willumsen, kommuneingeniør Viggo Petersen, kommunelærer Axel Asmussen, forsørgelsesforstander Christian Pedersen, arbejdsmand L. P. Larsen, forretningsfører Carl Jørgensen, murer Aage Baaring Hansen, ekspeditionssekretær Gerhard Petersen. (Nr. 6, 8 og 10 var embedsmænd og ikke medlemmer af sogneråd et).

Som sekretær for det nuværende biblioteks- og kulturudvalg skal jeg forsøge at pege på nogle forskelle og lighedspunkter imellem biblioteksudvalgets opgaver i de første årtier og i dag. Mit kildemateriale har været 4 forhandlingsprotokoller med dagsordener, beslutninger og indstillinger fra udvalgsmøderne.

Biblioteksudvalgets opgaver i de første årtier var en blanding af stort og småt. De folkevalgte var i høj grad med til at præge opbygningen og udbygningen af kommunens biblioteksvæsen.

De store spørgsmål, som udvalget tog sig af dengang, var den lokale biblioteksplanlægning, lokaleproblemer og biblioteksindretning, budget og regnskab, vedtægt og arbejdsplan for biblioteket, reglement og åbningstider – altsammen emner, som må siges at være typiske for udvalgsmøder helt op til i dag.

Kaffekande og cykelpåhængsvogn

Protokollerne viser dog, at arbejdsdelingen mellem biblioteksudvalget og den daglige, administrative ledelse af biblioteksvæsenet var noget anderledes i 1930'erne, 1940'erne og 1950'erne end i dag. Det må f.eks. have sat kolorit på udvalgsmøderne dengang, at de folkevalgte skulle tage stilling til konkrete inventaranskaffelser, ikke bare af reoler, kartoteker, arbejdsborde, skrivemaskine og en duplikator, men f.eks. også af kedel, kaffekande, sågar en vandgryde på 7 liter til rengøringen, cykelpåhængsvogn og bogstøtter. Blandt andre specielle opgaver kan nævnes: mørklægning af biblioteket under krigen og cykelgodtgørelse til personalet så sent som i 1950.

Udvalget tog sig også af en række boganskaffelser, såsom fælleskatalog og håndbogssamling. Der blev endda truffet beslutning om enkeltabonnementer på aviser og tidsskrifter. »Arbejderbladet« faldt i 1940 ikke i udvalgsmedlemmernes smag, mens man i november 1945 vedtog abonnementer på såvel »Land og Folk« som »Morgenbladet«.

Først i løbet af 1970'erne blev personaleforhold i højere grad et administrativt anliggende efter afgivet bemyndigelse fra udvalget. Indtil da beskæftigede biblioteksudvalget sig på mange af sine møder med indstillinger om ansættelser, lønspørgsmål, normeringer o.l.

Nye aktiviteter og decentralisering

I den voldsomme ekspansionsperiode fra sidste halvdel af 60'erne til langt op i 70'erne bærer protokollerne tydeligt præg af en politisk vilje til at opbygge et kommunalt biblioteksvæsen, som kunne måle sig med de bedste i landet: nye aktiviteter som musik- og kunstbibliotek og større decentralisering af bibliotekstilbuddet via nye filialer og en bogbus. I kølvandet af denne ekspansion fulgte også de fornødne nynormeringer, så der på trods af bibliotekarmangelen i landet kunne ansættes faguddannet personale til at formidle bibliotekstilbuddet.

Det har utvivlsomt været lettere at være bibliotekspolitikere og administration i denne utrolige vækstperiode! På et enkelt punkt kneb det dog i mange år med gennemslagskraften for skiftende biblioteksudvalg: Spørgsmålet om et nyt hovedbibliotek på Kontorvej har været et næsten fast punkt på dagsordenen fra 1950'erne til indvielsen i 1979. Arkitekt J. Juul-Møller blev i 1959 indstillet til at projektere det hovedbibliotek, som først blev en realitet 20 år senere. Projektet ville vel ikke være blevet ført ud i livet, hvis ikke stædige biblioteksudvalgsmedlemmer havde holdt fast i nødvendigheden af et moderne hovedbibliotek med den overbygningsfunktion og de faciliteter, som vi kender i dag.

Følgende emner dukker med jævne mellemrum op i alle protokollerne: orientering om ny bibliotekslovgivning, deltagelse i årsmøder og kurser, besigtigelser af egne og »fremmede« biblioteker, statistikker, henvendelser fra lånere og sidst, men ikke mindst, drifts- og anlægsbudgetter samt tillægsbevillinger, som ikke længere er en formsag!

Fra den nyere tid skal nævnes en stærkt debatteret sag om brug af lånernes CPR-numre i udlånsprocessen, en sag som medførte lånerprotester til kommunalbestyrelsen, og som førte til et møde med de protesterende lånere. Biblioteksudvalget behandlede hele dette spørgsmål på flere møder i 1976 og fastholdt bestemmelsen i reglementet om fremvisning af personnummer ved indmeldelse som låner i bibliotekerne. Udvalgsmedlemmerne har sikkert moret sig gevaldigt, da de efter et af møderne herom føjede deres egne personnumre ind i protokollen – måske som et synligt bevis på deres tillid til udlånssystemet?

Helhedssyn og sammenhæng

En sammenlægning mellem kulturudvalg og biblioteksudvalg den 1.1.82 var et led i bestræbelserne på at reducere antallet af Byrådets stående udvalg. Den gældende styrelsesvedtægt fra 1982 for Gladsaxe kommune angiver som følge heraf et betydeligt bredere ansvarsområde for udvalget end tidligere.

Det hedder heri bl.a.:

»Biblioteks- og kulturudvalget består af 7 medlemmer.

Stk. 2. Udvalget varetager den umiddelbare forvaltning af kommunens kulturelle og biblioteksmæssige opgaver, herunder vedr.

- biblioteksvæsen
- museumsforhold
- musikaktiviteter
- teater- og biografforhold
- udlån og leje af lokaler i kommunale bygninger, der hører under udvalget
- drift og vedligeholdelse af bygninger, der hører under udvalgets område.

Stk. 3. Udvalget udarbejder forslag og foretager indstilling til byrådet om – udbygningsplaner og andre sektorplaner inden for det kulturelle og biblioteksmæssige område i samarbejde med økonomiudvalget, jfr. § 10.

Der er i dag en tæt forbindelse imellem bibliotekets udadvendte aktiviteter – udstillinger, koncerter og øvrige arrangementsvirksomhed – og kultursektoren på det administrative plan i biblioteks- og kulturforvaltningen, og det er hermed konsekvent og rigtigt afspejlet i kommunens politiske struktur. Det giver både forvaltning og biblioteks- og kulturudvalg gode muligheder for helhedssyn og sammenhæng i det lokale kulturtilbud, og det kan være med til at skabe endnu større kontakt til det lokalsamfund, som bibliotekerne skal betjene.

Udvalgsformændene i årene 1935-84 har været:

Overlærer
Ingvard Nielsen 1935-43

Sognerådsformand
Fr. Willumsen 1943-50

Borgmester
Aage Baaring Hansen
1950-58

Viceborgmester
Jørgen Jørgensen 1958-66

Direktør
Poul Munch 1966-68

Skoleinspektør
B. Schirmacher Jensen
1968-70

Viceborgmester
G. Malling Kiær 1970-81

Bibliotekar
Karin Søjberg Holst 1982-

Afslutningsvis må jeg nok fastslå, at udvalgsprotokoller er ret tør læsning. De giver ikke noget dækkende billede af de uformelle og livlige diskussioner, der præger behandlingen af de fleste sager på udvalgsmøderne. Det er mere spændende at overvære, end protokollerne lader ane.

Fig. 1. Et moderne skolebibliotek på Buddinge skole. Fot. 1984.

Fra læsestue til moderne skolebibliotek

– og fra dengang et lånerkort kostede 10 øre

Af Erik Godske, skolebiblioteksinspektør

Mine første erindringer om et skolebibliotek stammer fra min tid som elev på Gladsaxe skole i begyndelsen af 40'erne. Der var dengang en samling af børnebøger i det, der hed »læsestuen«, et kælderrum ud mod Tinghøjvej (senere Tobaksvej), og der gik vi ned for at låne bøger med hjem. Det var bøger af forfattere som Niels K. Kristensen (»Rasmus fra Rodskov«), Walther Christmas (»Peder Most«), B. S. Ingemanns historiske romaner, Daniel Defoe (»Robinson Crusoe»), A. Chr. Westergaard og mange flere. Man lånte jo kun drengebøger, for det var ikke »in«, at drenge læste pigebøger.

Alt dette havde ikke spor med skolens undervisning at gøre, selv om vi fik en masse læsetræning, men det var dog en af skolens lærere, der var bibliotekar. I øvrigt opdagede man hurtigt, at denne lærer pludselig blev meget mere menneskelig, når han stod bag bibliotekets skranke, end når han sad bag sit kateder. Bibliotekar på Gladsaxe skole var dengang lærer Jørgen Severinsen, senere afløst af lærer Anker Møller. Hvad man som elev naturligvis ikke havde indsigt i var, at bogsamlingen var et af kommunens børnebiblioteker, der indtil 1946 var fordelt på skolerne, og at lærerne var ansat som en slags børnebibliotekarer, ledet af en lærer fra Søborg skole, A. P. Larsen, der havde stået for hele opbygningen.

Læsestueundervisning

På landsplan var der ganske anderledes tanker fremme om brugen af skolebiblioteket, som næsten direkte fører hen til det skolebibliotek, vi kender i dag. Allerede i 1917 formulerede Skolebiblioteksforeningen nogle tanker om læsestueundervisning, hvor skolens elever skulle lære at finde bøgerne på hylden og at bruge dem i undervisningen. Det er egentlig forunderligt, at læsestueundervisning ikke var mere udbredt, når idéerne var så klare og formuleret så godt som tilfældet var f.eks. i Skolebiblioteks-foreningens jubilæumsbog fra 1942: »Lad da Læsestuen ikke alene blive det

Fig. 2. Pædagogisk Central på Carl Blochs Allé. Ind ad døren til venstre i stuen var der i flere år sygekassekontor.

Sted, hvor vi gaar hen for at faa en Oplysning eller for at udarbejde et Emne – lad det ogsaa blive Stedet, hvorfra vi føres ind i den store, vidunderlige Verden, hvor Øjet faar Glans og Fantasien sin rette Flugt.«

I 1946 blev skole/børnebibliotekerne igen en del af det kommunale biblioteksvæsen, der tog sig af fælles administration, indkøb og klargøring. I gamle referater fra lærerrådsmøder støder man en gang imellem på lærerrådsbeslutninger om indkøb til lærerbiblioteket. Her var det altså skolens eget budget, der blev brugt. I øvrigt var skolebibliotekerne åbne for udlån af bøger til eleverne i fire eftermiddage om ugen i vinterhalvåret, to i sommerhalvåret, et par timer hver dag, som regel fra kl. 14 til 16. Før man kunne få lov til at låne, skulle man meldes ind, og forældrene skulle ved deres underskrift erklære, at de var villige til at erstatte ødelagte eller bortkomne bøger. Og et lånerkort kostede 10 øre. Forandringerne i 1946 mærkede man som elev ikke noget til, og da jeg i 1960 overtog skolebiblioteket på Gladsaxe skole efter Anker Møller, var åbningstid og reglement stort set det samme.

Det næste store skred kom først i 1963, hvor det forberedende arbejde med en revision af biblioteksloven førte til en erkendelse af, at børnebiblioteker og skolebiblioteker ikke nødvendigvis behøvede at have samme opgaver, selv om den grundlæggende indretning var den samme.

Vejene skilles

Der skete flere ting med skolebibliotekerne i kommunen i disse år. Der blev ansat en konsulent, Thomas Dalby, hvis første opgave blev at reorganisere skolebibliotekerne, så de kunne leve op til rollen som undervisningsbiblioteker. Konsulenten skulle samtidig sørge for samarbejde med folkebiblioteket, der stadig skulle stå for indkøb og klargøring og varetage ledelsen af en skolecentral, der »foreløbig« fik til huse samme sted som det nyindrettede hovedbørnebibliotek: Runebergs Allé 28. Skolebibliotekerne, der på de fleste skoler bestod af en læsestue og et udlån, blev lidt efter lidt omdannet til et-rumsbiblioteker med en basissamling (et Gladsaxe-udtryk, der i dag bruges over hele landet) og en mindre håndbogsamling, og med bogsæt udstationeret fra skolebiblioteket i mange klasser.

Samarbejdet med folkebiblioteket foregik bl.a. i Bogudvalget for skole- og børnebiblioteker, der blev nedsat i 1963 i samarbejde med den nyansatte ledende børnebibliotekar, Else Bech. Det første møde blev holdt den 25. september 1963. Udvalget skulle vurdere og vælge bøger til skole- og børnebibliotekerne og bestod derfor af både skole- og børnebibliotekarer.

I den reviderede biblioteksloy af 27. maj 1964 fik skolebibliotekerne deres eget afsnit og var nu reelt en selvstændig del af det danske biblioteksvæsen. Den politiske styring, som var af så stor betydning i opbygningsperioden, blev varetaget af et skolebiblioteksudvalg, hvori der sad repræsentanter for såvel skoler og biblioteker som politikere og embedsmænd.

Skolecentralen kom til at omfatte en samling af klassesæt, dvs. flere eksemplarer af den samme bog til undervisningsbrug, en informationssamling af skolebøger, hvor kommunens lærere kunne komme til at se de bøger, de evt. ville bruge i deres undervisning, en pædagogisk studiesamling med bøger om børn, opdragelse og om det at undervise, og endelig skolebibliotekernes fælles administration.

Der fandtes på det tidspunkt skolecentraler flere steder i landet, som regel sammen med fælleskommunale samlinger, men de betjente meget større områder og tog sig også af kursusvirksomhed og udarbejdelse af undervisningsmaterialer. Skolecentralerne blev senere afløst af amtscentraler, og de fælleskommunale samlinger blev nedlagt. Da hovedbørnebiblioteket i 1969 flyttede til Høje Gladsaxe, overtog skolecentralen det meste af huset på Runebergs Allé, kun 2-salen var ikke med, og der havde så Lokalhistorisk Arkiv sin spæde begyndelse. Efterhånden blev huset dog for lille, og skolecentralen blev i 1979 flyttet til den ny-istandgjorte, gamle sygekassebygning på Carl Blochs Allé. I huset på Runebergs Allé er der nu børnecenter.

Ikke konkurrence, men samspil

Som de senere års udvikling har formet sig for skolebibliotekerne er det tydeligt, at selv om det gode og nødvendige samarbejde med folkebiblioteket er bibeholdt, så er tendensen, at skolebibliotekerne mere og mere bliver en skolesag. Den nye skolelov i 1975 havde ligefrem en paragraf, der placerede skolebibliotekerne i skolen, men netop denne paragraf kom aldrig til udførelse. I stedet blev den ophævet, da den reviderede bibliotekslov blev vedtaget den 8. juni 1983.

Heri var skolebibliotekerne stadigvæk nævnt, men med nogle vigtige ændringer fra den tidligere lov: anskaffelser til skolebiblioteket skal nu godkendes af skolenævnet ligesom alle andre undervisningsmaterialer. Bogudvalg og skolebiblioteksudvalg er ikke nævnt i loven og er således ikke mere obligatoriske. Det er til gengæld skolebiblioteker i folkeskolen. De findes i dag på alle skoler i hele landet, skolebiblioteker af forskellig størrelse alt efter de lokale forhold, men alle steder anerkendt som et uundværligt led i den daglige undervisning. Mængden af bøger er stor, men også andre materialer, der kan bruges i undervisningen, har fået indpas, nemlig de såkaldte AV-materialer – dias, lydbånd, videobånd osv., som enten alene eller i kombination – også med bøger – er effektive undervisningsmidler.

I Gladsaxe er der også skolebiblioteker på samtlige skoler, alle med en god bogbestand og et højt aktivitetsniveau. Skolebibliotekerne er en skolesag, men samarbejdet med folkebiblioteket en nødvendighed, og der er ingen grund til at afbryde det, da det altid har været forbilledligt. I øvrigt siger loven, at samarbejdet skal være der! Udlånet fra skolebibliotekerne har været støt stigende gennem årene. Det kan illustreres med følgende statistik fra en enkelt skole, Søborg, fra henholdsvis 1950 og 1984:

1950

		SKRANKE-UDLÅN:		
Måned: maj	*Faglitt.*	*Skønlitt.*	*AV-sæt*	*Ialt*
	48	684	-	732

1984

		SKRANKE-UDLÅN:		
Måned: maj	*Faglitt.*	*Skønlitt.*	*AV-sæt*	*Ialt*
	1188	1881	938	4007

Fig. 3. I skolebiblioteket lærer børnene om, hvad bøger kan bruges til. Fot. 1984.

På historisk grund

Det skal dog retfærdigvis bemærkes, at skolebiblioteket i dag har åbent i næsten hele undervisningstiden. Det var i 1950 i overvældende grad skønlitteratur, altså romaner og historier, der blev lånt, og af fagbøger var der størst efterspørgsel efter litteratur om naturvidenskaberne. En nyere undersøgelse viser, at det stadig er om disse emner, der lånes flest bøger. Søborg skoles bibliotek, som blev åbnet efter skolens tilbygning i 1970, ligger i øvrigt næsten på samme sted som kommunens første bibliotek, der havde til huse i et lille lokale på Søborg skole ud mod Wergelands Allé. Kommunens nyeste skolebibliotek er Buddinge skoles. Det var dette bibliotek, som det svenske skolebibliotekarblad fremholdt som et eksempel på, hvordan et moderne skolebibliotek burde se ud!

Ifølge lovgivningen skal skolebibliotekerne også have materialer til brug for eleverne i fritiden, og man kunne da godt tænke sig, at det ville føre til en skarp konkurrence med børnebibliotekerne. Men der sker det forunderlige, at børnebibliotekerne ikke får et lavere udlånstal, fordi der ligger et skolebibliotek i nærheden. Børnene vænnes derimod til at have med bøger at gøre, så de kommer til at betragte det som en naturlig ting at bruge også folkebibliotekerne, når de skal have oplysning – eller underholdning.

Fig. 1. Gunnar Westmans Pjerrotfigur ved indgangen til børnebiblioteket. Fot. 1984.

De små lånere

Fra pegebog til fuldbefaren læser

Af Ulla Harne, ledende børnebibliotekar

Når man fra forhallen kommer ind i hovedbibliotekets børneafdeling og har passeret Gunnar Westmans Pjerrotfigur ved døren, er det tydeligt, at det er et anderledes bibliotek man besøger. De hvide vægge og reoler brydes af farver og billeder både på væggene og fra de udstillede bøger. Fra loftet hænger en mængde figurer, gamle og nye børnebogskendinge lige fra Karius og Baktus til Musen Malle og Linda. I børnebiblioteket lægges der vægt på, at også rummet omkring bøgerne skal give oplevelser og liv – udsmykningen er en blanding af indkøbte ting og ting lavet lokalt. En af væggene er f.eks. udsmykket med stofbilleder af kendte billedbogsfigurer lavet af en gruppe lokale unge.

Ved bibliotekarbordet nær indgangen findes småbørnsafdelingen med bøger til børn lige fra 0 år. Der er pegebøger trykt på tykt papir med genkendelige ting fra det lille barns hverdag, der er små historier for de 1-2 årige, hvor billede og tekst hænger meget nøje sammen, og der er mere komplicerede billedbøger, også med fagligt indhold, for de 3-7 årige.

På udflugt til biblioteket

Hver dag besøger vuggestuer, dagplejere og børnehaver biblioteket i formiddagstimerne. Selv de helt små børn er med til at finde bøger frem. De voksne læser lidt højt, nogle børn opfører improviserede stykker for hinanden med handskedukkerne, mange lægger puslespil, andre sidder helt stille i et hjørne og nyder en bogs billeder, og nogle diskuterer kraftigt, hvilke bøger de skal have med hjem i dag. Fra lyttelampen i loftet kan høres børnemusik efter eget valg, og mange synger med. At låne bøger på biblioteket er på denne måde en oplevelse i sig selv, en udflugt. Og samtidig hentes mange bøger hjem til institutionen, hvor de vil blive brugt flittigt den næste måned – bøger børnene selv kan kikke i, bøger til oplæsning og bøger til emnearbejde

Fig. 2. En verden åbner sig for det barn, som indmeldes på børnebiblioteket. Fot. 1984.

Billedbøger er en meget fin støtte ved udvikling af barnets sprog, og de er en fantastisk positiv ting at være sammen om, børn og voksne. Gennem vuggestuen og børnehaven får mange børn deres første møde med biblioteket og dets mange muligheder. Senere dukker børnene op igen – denne gang med forældrene, som de stolt viser rundt i »deres« bibliotek.

Teater, film og musik

Sammen med forældrene kan børnene også deltage i børnebibliotekets arrangementer, som bl.a. består af teaterforestillinger, filmklub og musikarrangementer. I vinterhalvåret er der flere teaterforestillinger for de små udført af professionelle teatergrupper. Det er positivt for børnene i nærheden af deres hjem og på et sted, de er fortrolige med, at opleve rigtigt teater.

Børnemusikken er blevet et fast begreb i børnebiblioteket. Børnene kan låne plader og bånd med deres egen musik og sange og med dramatiseringer af eventyr og historier – på hovedbørnebiblioteket kan de også lytte til musikken i hovedtelefoner. Om eftermiddagen og om aftenen flokkes de større børn om lyttepladserne – nogle klarer at læse tegneserier og høre musik samtidig, andre er helt opslugte af musikken.

Fig. 3. Det er ikke alene bøger, børnene samles om. Bl.a. hygger man sig med skakspillet. Fot. 1984.

På børnebiblioteket kan børnene også spille ludo og skak. Her er flotte træspil i overstørrelse. Mange børn møder her kammerater, som de kan spille med.

Overalt er fremlagt kataloger med idéer til læsning – lister over skønlitteratur, lister, hvor bøgerne er ordnet efter emner, lister over de letlæste bøger og lister over bøger for unge. Børnebibliotekets tilbud bruges flittigt. De større børn kommer her alene eller sammen med kammerater og søskende, fritidshjemmene tager også hertil med grupper af børn, og om aftenen og om lørdagen er det familiebesøg, der dominerer.

Et levende miljø

De seneste år har givet børnebiblioteket en række nye lånere – nemlig mange voksne. Forældre, bedsteforældre og institutionspersonale kommer her for at finde bøger til deres børn, men derudover kommer der også i stigende grad voksne, som finder børnebøger til eget brug – både af almindelig interesse for børnelitteraturen og som led i en uddannelse. Gladsaxe har en udbygget samling af ældre børnebøger, så det er også muligt for de voksne at genopleve barndommens børnebøger.

Fig. 4. Og bøgerne findes frem. Fot. 1984.

Børnebiblioteket er således blevet en institution, der regnes med, og som bruges utroligt meget i løbet af dagen. Her er åbent året rundt, og børnene og de voksne har lært at udnytte tilbuddet. Trods de mange besøgende er her en rar og afslappet atmosfære – her er mulighed for både socialt samvær og for fordybelse.

Det er børnebibliotekarernes opgave i samarbejde med lånerne at få børnebiblioteket til at fungere. Man kan spørge lige så meget, man vil og få hjælp til at finde materialerne frem, og det benytter mange sig af.

For at et børnebibliotek skal være børnenes eget, skal det ikke ligge for langt væk fra bopælen. I Gladsaxe har man tidligt vidst dette, og alle filialer har fuldt udbyggede børnebiblioteker. Ethvert børnebibliotek er hovedbibliotek for de børn, der bor i dets nærhed, og alle de gode bøger og plader/bånd skal derfor findes i alle afdelinger. Hidtil har dette (så godt som) været muligt i Gladsaxe, og man må håbe, at den høje standard kan bibeholdes, selv om børnene bliver færre. Der vil jo stadig bo børn i alle kroge af kommunen.

For den, der husker sin barndoms børnebibliotek som et fredfyldt og måske lidt højtideligt sted uden megen snak, kan nutidens børnebibliotek

Fig. 5. Bøgerne noteres, og ved skranken mødes generationerne. Fot. 1984.

med sine forskellige funktioner og materialemængde nok virke overvældende. Meget er sket, siden kommunen åbnede sit første hovedbørnebibliotek i 1964. Udviklingen er gået hurtigt i takt med udviklingen i samfundet. Der er udkommet mange nye børnebøger og nye materialer som plader, bånd, lydbøger, dias og plakater.

Undervejs åbnedes i 1969 et spændende og uhøjtideligt børnebibliotek i Høje Gladsaxe, kaldet »ølkassebiblioteket«. Det rigtige inventar var blevet forsinket, og den midlertidige indretning med malede ølkasser gav mulighed for nye erfaringer med børnebiblioteksmiljøet. Dette lille børnebibliotek gav anledning til mange frugtbare debatter om indretning over hele landet.

I børnebiblioteket kan børnene møde udfordringer, viden, andre børn, voksne, som ved noget om materialerne, og som vil snakke med dem, men også muligheden for fordybelse og koncentration. Børnebiblioteket er et frit og åbent tilgængeligt sted med lang åbningstid. Her føres ingen kontrol med, om du er her eller ej, her er ingen krav til, hvad du vil lave – biblioteket kan indenfor visse faste rammer bruges efter eget valg, og da det ikke koster noget at komme her, er det for alle børn og voksne.

Fig. 6. I børnebiblioteket samles man om mange arrangementer, og man lytter og oplever.

Fig. 7. Hvad skal man vælge?

Fig. 8. Orv, mand. Den er god.

Fig. 9. Elith Foss fortæller.

Fig. 10. Fred og ro til fordybelse.

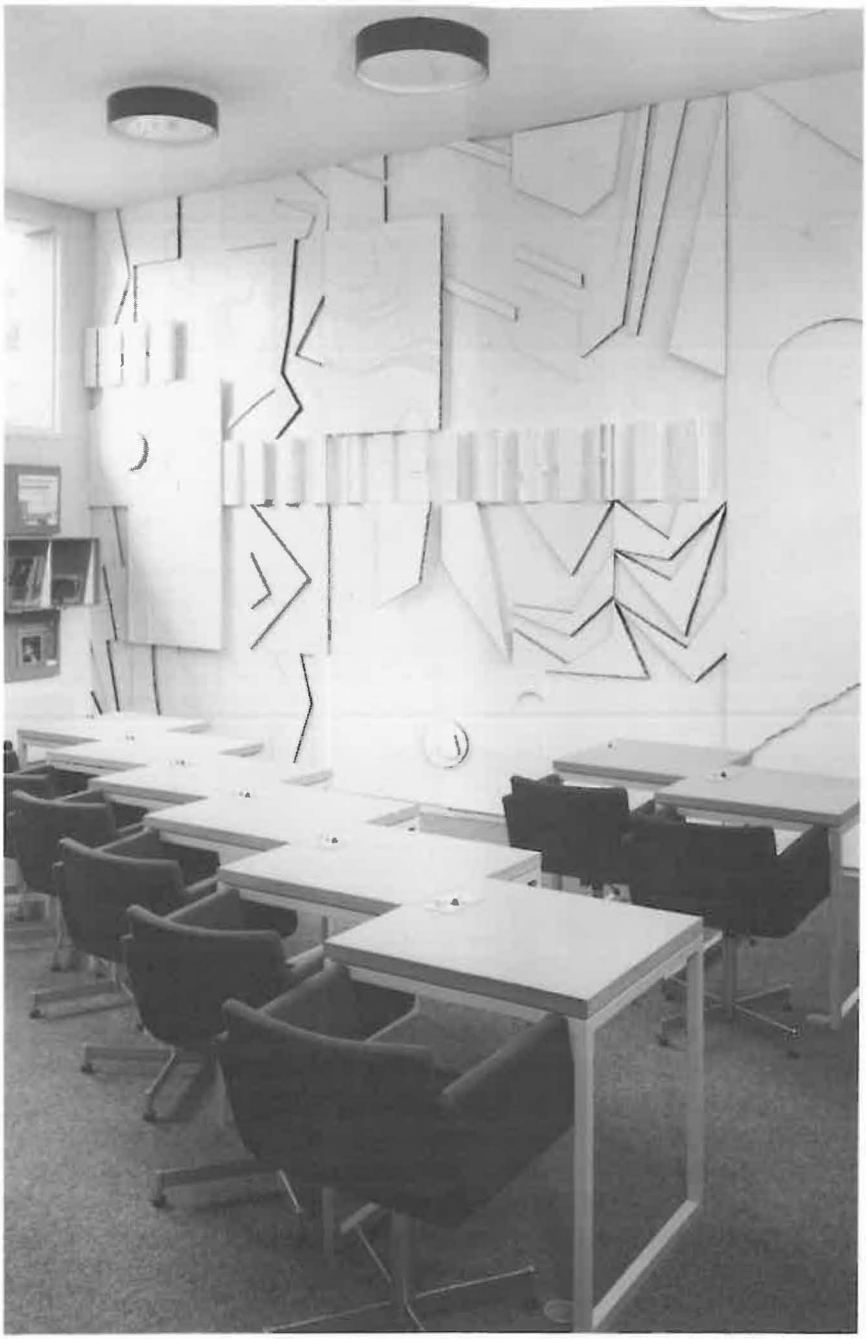

Fig. 1. Lyttepladser i musikbiblioteket på Gladsaxevej. Fot. ca. 1968.

As times go by, Shu-Bi-Dua og Händel

Lånerne lytter og spiller

Af Helge Albrecht, afdelingsbibliotekar

I årene lige efter 2. verdenskrig drejede den internationale biblioteksdebat sig især om fremtidens målsætning, herunder hvilke materialer, bibliotekerne skulle formidle. I 1950 udsendte UNESCO et manifest om folkebibliotekerne, der beskriver deres muligheder for at virke for folkeoplysningen og konkluderer: »Man bør i et folkebibliotek finde alle de midler, som tjener til udbredelse af idéer: bøger, pjecer, tidsskrifter, aviser, kort, billeder, film, noder og grammofonplader.«

Biblioteksloven af 1964 var i overensstemmelse med UNESCO's manifest, idet den ligestillede av-materiale med bogligt materiale. Omtrent samtidig vedtoges en ny lov om ophavsret, og dermed var de juridiske problemer løst i forbindelse med udlån af av-materiale.

Man kunne nu gå i gang med at definere musikbibliotekets opgaver. Musikbiblioteket skal yde service inden for følgende områder: 1. Udlån af bøger, noder og audio-visuelt materiale. 2. Informationsformidling. 3. Lyttefaciliteter i biblioteket. 4. Aktiv medvirken i samfundets kulturliv gennem tilbud om musikarrangementer. 5. Støtte til det lokale musikliv, bl.a. med sekretariatsbistand.

Musik skal der til

Nodesamlingen er et af bibliotekets mange tilbud. Den henvender sig både til amatører og professionelle, men benyttes især af musikamatører og musikstuderende.

Musikvanerne har ændret sig. Der er i de sidste årtier sket en glædelig udvikling i vore musikvaner. Medens det tidligere næsten var lov, at alle som tænkte på at spille et instrument valgte klaveret, undertiden violin og sjældnere violoncel eller et blæseinstrument, har interessen i dag vendt sig mod praktisk talt alle instrumenter. Det oplever man dagligt i musikbiblioteket. Udlånet af klaverskoler samt skoler for guitar, blokfløjte, tværfløjte, klarinet, trompet, saxofon og trommer beviser det.

Fig. 2. Der spilles klassisk på biblioteket. Erik Brems' barokensemble underholder. Fot. 31.1.1972.

Hvad enten man er med i et lille eller et stort ensemble eller spiller alene, vil der være brug for musikbiblioteket, fordi enhver der dyrker musik har brug for at dygtiggøre sig på sit instrument. Når musikbiblioteket skal foretage valg til nodesamlingen, ser vi det i lyset af, hvad musikamatøren kan magte. Naturligvis skal alle standardværker være der, men de er normalt ikke inden for musikamatørens rækkevidde.

Musikbiblioteket er nu blevet så stærkt indarbejdet, at det er blevet naturligt at henvende sig der om et hvilket som helst nodeemne. Det bogstaveligt talt regner ned over os med henvendelser om noder til klassisk musik, jazz, viser, evergreens, danske sange, rockmusik og tekster. Jeg nævner et tilfældigt udsnit af emner: noder til den gamle jazz-evergreen »Georgia on my mind«, Händels »Largo« for klaver, violin og violoncel, »As times go by« fra filmen Casablanca, »La vie en rose« etc. Lige så snart der udkommer en ny plade med Kim Larsen eller Shu-Bi-Dua eller andre populære grupper, det være sig danske eller udenlandske, strømmer det ind med forespørgsler om noderne.

Stor popularitet nyder også alle melodisangbøger, folkemusiksangbøger og visebøger og alle de mange samlinger med populære melodier fra 20'erne til 80'erne.

Fig. 3. Der er også plads til anden slags musik. Her spiller Herman Grych for yngste generation. Fot. 20.3.1971.

Der har hidtil været tale om musikalier, som lånes med musikudøvelse for øje. Det er dog værd at huske på, at der kan være et andet formål med hjemlånet. Nodemateriale til operaer og korværker lånes af mange, der ønsker at følge med i en opførelse. Så snart en opera bliver opført på Det kgl. Teater, er noden revet væk sammen med alle indspilninger af værket, uanset hvor mange vi har. Det samme er tilfældet, når et korværk opføres i Københavnsområdet. Den store interesse for musik i Gladsaxe afspejles også gennem vores lån fra andre biblioteker. Nodesamlingen slår ikke altid til, men da alt nodemateriale i samtlige danske biblioteker står til rådighed for låneren, uanset hvor han/hun bor, er det sjældent, at en låner går forgæves.

Det er et alvorligt handicap på det boglige område at tilhøre et lille sprogområde. Det betyder, at man ikke kan klare sig med den danske litteratur alene. Uden at stille sagen på hovedet må man fastslå, at den udenlandske litteratur betyder lige så meget i en musikafdeling som den danske litteratur i de øvrige afdelinger.

Det er næsten grotesk, at vi først nu har fået en samlet almen musikhistorie på dansk, og at der for få år siden endelig kom en dansk musikhistorie.

Fig. 4. Ved indvielsen af det nye kunst- og musikbibliotek tog stadsbibliotekar Kr. Lindbo-Larsen imod publikum og indkasserede bemærkninger som: »Dette er den bedste investering, kommunen nogensinde har gjort«. Fot. 25.3.1968.

Man skulle ikke synes, at noget kunne være mere elementært. På dansk kan vi lige akkurat klare nogle musikteoretiske bøger, der dækker det almene stof. Derfor er de også de mest benyttede, næst efter litteraturen om rytmisk musik. De unges musikinteresse afspejler sig såre tydeligt. Alle de mange grupper og navne, der er blevet kendt gennem pladeproduktionen de sidste 20 år, er stærkt efterspurgte.

En god investering

Man kan ikke forestille sig et musikbibliotek uden grammofonplader og kassettebånd. Det var først med anskaffelsen af disse materialer, at det blev muligt at nå ud til et bredt publikum. Professor Finn Høffding har bedre end nogen anden formuleret, hvad grammofonpladen ville komme til at betyde i musikformidlingen. I 1945 skrev han i en kronik: »Radioen og grammofonen er lige ved for musikken at betyde, hvad bogtrykkerkunsten betød for almindelig udbredelse af kultur gennem læsning«. Væsentligt i denne sammenhæng er også, at musikkens sprog er internationalt.

Da musikbiblioteket i Gladsaxe åbnede den 25. marts 1968, var man spændt på, hvordan det nye tilbud ville blive modtaget. Hvor stort ville behovet være? Ville biblioteket blive stormet og alle plader forsvinde fra

Fig. 5. De første år var der god plads i reolerne.

hylderne allerede den første dag? Omtrent sådan kom det til at gå. Det blev et af mit livs store oplevelser. Biblioteket var sort af mennesker som et stormagasin lige op til jul. Jeg forsvandt totalt i mængden, men jeg overhørte ikke de mange glædesudbrud og en udtalelse som: »Dette er den bedste investering, kommunen nogensinde har gjort«.

Beatgenerationen på vej ind i borgerskabet

Ungdommen opdagede øjeblikkeligt musikbibliotekets eksistens og gjorde fra starten intensivt brug af både udlånssamlingen og aflytningen på stedet. De unges musikforbrug udsættes tit for angreb. I 1960'erne blev beatmusikken en vigtig del af ungdomskulturen, ligesom rocken er det idag. Hvad enten man kan lide den eller ej, kan man ikke se bort fra dens samfundsmæssige betydning. Rent musikalsk er den ikke noget isoleret fænomen, for der finder en afsmitning sted mellem den og andre musikalske udtryksformer. Endelig er rock – eller i hvert fald den bedste del af den – indlæg i samfundsdebatten, og med sin søgende holdning har den i vid udstrækning været radar for tendenser i samfundet. Uviljen mod rockmusikken skyldes i

Fig. 6. Gruppen »Fixer« fra Værebro giver som så mange andre ungdomsorkestre koncert i hovedbibliotekets store sal. Fot. 27.9.1984.

første række, at den kan være holdningsskabende, og vel at mærke med en holdning, som ikke giver udtryk for den konservatisme, som trives så godt i forældregenerationen. Man kan også sige, at rock'en afspejler generationskløften, en kløft som vi ved altid vil være der.

Inden for det samlede bibliotekstilbud er forbruget af musikplader og -bånd blevet godt belyst gennem forskellige lånerundersøgelser. En generel konklusion, som ikke kan undre, er, at yngre og ældre har forskellige musikvaner. Men der er ved at ske noget på længere sigt: Beatgenerationen er på vej ind i borgerskabet, og med sig bringer den sin egen musik: beat/folk og jazz. Om nogle år vil selv de øverste socialgruppers brug af klassisk musik og rytmisk musik sikkert balancere.

Jeg synes, det er væsentligt at få fastslået, at det ikke kun er de unge, der låner i musikbiblioteket, selv om der ikke burde være noget odiøst i ungdommens store musikinteresse. Man har fundet frem til, at lånernes gennemsnitsalder er ca. 35 år, og da man samtidig ved, at aldersgrupperne fra 13-19 år har en overvældende stor interesse i musikudlån, må der være et ganske stort klientel over 35 år, som påvirker gennemsnittet i opadgående retning.

Interessen for musiklån hos de ældre synes også at være ganske betragtelig. Det er især kassettebånd, de ældre låner, antagelig fordi de er lettere at betjene.

Det nødvendige musikbibliotek

De daglige forespørgsler stammer naturligvis fra mange kilder, men der er ingen tvivl om, at vigtige impulser udgår fra film, radio og TV. I 1967 vistes filmen *Elvira Madigan,* og lige fra musikbibliotekets start i 1968 har der været en massiv interesse for den klaverkoncert af Mozart, som blev spillet i filmen. En Adagio af Albinoni blev bragt i radioen i forbindelse med en udsendelse om Amnesty International. Nu hører den også til det repertoire, som der næsten dagligt spørges efter. Det sidste skud på stammen har været en guitarkoncert af Vivaldi, som bruges som kendingsmelodi til TV-udsendelserne »Dus med dyrene«. Det er især fra radioudsendelserne impulserne kommer, og så kunne man jo spørge, om man så behøver musikbibliotekerne, når Danmarks Radio sender musik fra tidlig morgen til sen nat.

Jeg vil ikke nedvurdere radioens betydning for musikinteressen, men den vil aldrig kunne erstatte musikbibliotekerne. Det helt enestående ved musikafdelingerne i forhold til radio og TV er det frie valg, som lånerne kan træffe inden for rammerne af de krav, som biblioteksloven afstikker med hensyn til kvalitet. Åbner man for radioen, er det den, der bestemmer, om det er tid for Johann Sebastian Bach eller Shu-Bi-Dua. Hvis en låner ikke kunne låne Beethovens 3. symfoni, ville han kunne komme til at vente på den i månedsvis, hvis han skulle være afhængig af radioens musiktilbud. Nok har DR en grammofonpladesamling, som vi ikke kan hamle op med, men den sender fortrinsvis et ret snævert repertoire og gør især meget ud af nyhederne. Musikbiblioteket har f.eks. en meget stor samling autentisk folkemusik, som man vil lede forgæves efter i radioudsendelserne. Vores samling af bluesplader er enestående, og kun en brøkdel af dem ville kunne købes på markedet anno 1984. Den operainteresserede ville være henvist til et meget snævert repertoire, hvis han/hun skulle lade sig nøje med radioens udsendelser eller opførelserne på Det kgl. Teater. End ikke pladebranchens tilbud kan erstatte musikbiblioteket. Plader forsvinder fra markedet langt hurtigere end bøger, og et betydeligt antal dukker ikke op igen i nyindspilninger eller genudgivelser.

Når jeg ser tilbage på 18 års arbejde i musikbiblioteket, kan jeg ikke være i tvivl om, at befolkningen nu er helt fortrolig med dets eksistens. Netop informationsformidlingen er vokset kolossalt. Jeg kan skrive side op og side ned om de spørgsmål, vi modtager i det daglige arbejde. Her er nogle eksempler: Soldatersange fra 1864 – Sange om kvindens betydning som pyntegenstand – Plader med sange om boligformer – Indvandrerproblematik på plade – Om hekse på plade, gerne nyere kvindegrupper – Fransk kvadrillemusik fra 1850-1900 – Navnet på en tyk, hvid jazzsangerinde!! –

Fig. 7. »Hvad er navnet på en tyk, hvid jazzsangerinde?« ... Blot et af de mange spørgsmål bibliotekaren må svare på. Fot. 1984.

Plader med sange om døden – Sange om mor! – Tysk populærmusik fra mellemkrigstiden – Litteratur om svensk punkmusik.

Informationsmængden nødvendiggør på musikområdet et system med hurtige og præcise søgemuligheder. Dette skulle teoretisk set blive muligt med indførelsen af EDB i folkebibliotekerne, hvilket dog ikke synes at være lige om hjørnet. Når det alligevel går tåleligt, skyldes det, at personalet har specialiseret sig på hver sit område, og at der er blevet oprettet en række særkartoteker. Det mest benyttede registrerer alt, hvad biblioteket har af danske viser, revyer og filmmelodier. Et andet særkartotek er inddelt i en række emneområder, som det ikke er muligt at finde frem til ad systematisk vej, som f.eks. religiøs musik, cirkusmusik, drikkeviser, kvindesange, musikalsk humor, politiske sange, salonmusik, sømandssange etc. Stor glæde har vi også af vores filmregister, som dækker udenlandske film, hvortil der findes musik i samlingen.

»Den grimme Ælling«?

Det har naturligvis gjort et dybt indtryk på mig, at musikafdelingerne i folkebibliotekerne i en sparetid er kommet stærkt i søgelyset og er blevet særligt hårdt ramt inden for biblioteksektoren. Da de første musikbiblio-

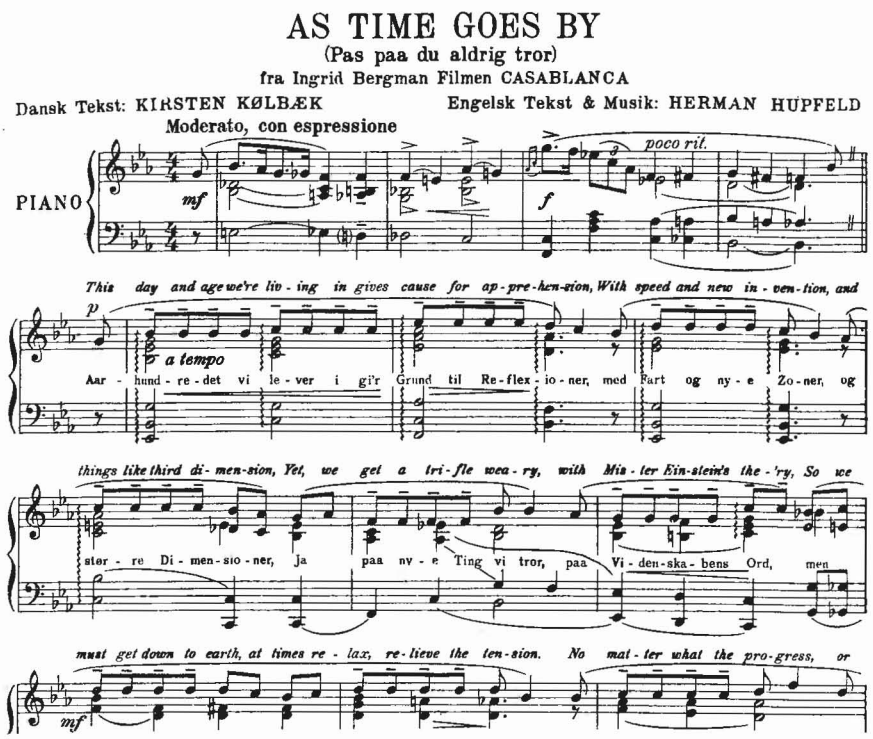

teker dukkede op for 20 år siden, var der ingen ende på begejstringen. Man viste disse samlinger frem med stolthed til alle delegationer fra så vel indsom udland. Nu er det mit stille håb, at det ikke skal komme til at gå modsat eventyret: at den stolte svane skal blive til »Den grimme Ælling«.

Myten om at musikudlån skulle være meget kostbart, altså underforstået lig med luksus, er heldigvis kun udslag af ønsketænkning. For det første er plader billigere i indkøb end bøger. For det andet er de billigere, fordi de ikke skal indbindes, og så holder de til næsten lige så mange udlån som bøger. Det koster ca. 10 kr. om året pr. indbygger at forny og vedligeholde en samling på 40.000 plader og bånd. Ingen andre steder kan man få et tilsvarende kulturtilbud for en 10'er, det være sig en biografbillet, en teaterbillet, koncertbillet eller andet.

At et musikbibliotek er andet og mere end udlån af grammofonplader og kassettebånd glemmes alt for ofte. Musikbibliotekets service bør dække hele den målsætning, som er nævnt i indledningen. Koncertvirksomheden er et vigtigt indslag i musikbibliotekets arbejde. Formålet med koncerterne er at give alternative tilbud, som kan supplere det stedlige musikliv.

Et nyt musikmiljø

En arrangementsvirksomhed, der lægger vægt på folks aktive medvirken under mindre fastlåste former kan nedbryde nogle af de mange skel, der eksisterer: skellet mellem tilhører og udøver, mellem professionel og amatør, mellem musikoplevelse og tilegnelse af viden. Grænserne mellem musikoplevelse og undervisning kan overskrides ved f.eks. at lade musikere fortælle om musikken og om de instrumenter, der bruges.

Alle former for musik, klassisk, jazz, rock, folkemusik, kan være med til at nedbryde skranker mellem tilhørere og medvirkende. Folkemusikgruppen URTE opnåede det f.eks. med sin koncert i Værebro bibliotek. Gruppen var klædt i originale jugoslaviske dragter og demonstrerede en række spændende folkemusikinstrumenter og balkandanse. Da publikum blev opfordret til at være med, varede det ikke længe, før der var trængsel på dansegulvet.

Tro det eller ej, men musikbiblioteket har i sin relativt korte levetid afholdt ca. 200 koncerter. Vi er ikke gået helt uden om de etablerede navne, men helst søger vi efter nye navne, da vi finder det naturligt, at vi må støtte unge talenter. Situationen for unge musikere, der har haft en god debut er ofte deprimerende. Det etablerede musikliv danner en solid mur mod deres videre udvikling. Musikbiblioteket må derfor have antennerne ude og forpligte sig til at prioritere koncerter med unge kunstnere højt. En anden forpligtelse, som vi mener, at vi bør leve op til, vedrører selve programlægningen, hvor vi har set det som vores opgave at få repræsenteret ny dansk kompositionsmusik i et rimeligt omfang.

Den væsentligste støtte vi har givet til amatørmusiklivet har været i forbindelse med Spil-Sammen-Uger. Man kan måske påstå, at det har været den mere etablerede del af amatørmusiklivet, som har deltaget. Derfor må vores eksperiment med Gladsaxe Ungdoms Forum også omtales. Vi fik kontakt med denne organisation og fik etableret et udmærket samarbejde. Idéen med koncerterne var at styrke den rytmiske side af musiklivet i Gladsaxe ved at lade nogle af disse orkestre komme frem i lyset og prøve kræfter med et publikum. Projektet blev planlagt som workshop, så alle der havde lyst til at være med kunne medvirke ved den efterfølgende jamsession. Alt i alt må man nok sige, at arrangementsvirksomheden har satset på mange utraditionelle og alternative tilbud, som ikke skaber konkurrence til det officielle musikliv.

Fig. 8. Musikudlånet på Gladsaxevej – lyse venlige omgivelser.

Fig. 1. Kunstbiblioteket på Gladsaxevej – en nyskabelse i den danske biblioteksverden. Fot. ca. 1968.

Lånte billeder på væggen

Kunstudlån – blandt de banebrydende i dansk biblioteksvæsen

Af Gunhild Leth-Andersen, afdelingsbibliotekar

Da hovedbiblioteket i 1967 flyttede fra lokalerne på Gladsaxevej til Høje Gladsaxe åbnedes mulighed for at udnytte bygningen på Gladsaxevej 111 efter de idéer, der siden begyndelsen af 1960'erne havde rumsteret i biblioteks- og kulturkredse. Biblioteksloven af 1964 havde for første gang lovgivet om bibliotekernes formidling af »andet egnet materiale«, der i betænkningen til loven blev defineret som bl.a. grammofonplader, originalkunst, reproduktioner og lysbilleder.

Gladsaxe Biblioteksvæsen ønskede sammen med et musikbibliotek også et kunstbibliotek – og her var lokalerne.

Musikbibliotek i den ene fløj, kunstbibliotek i den anden, fælles skranke-, kontor- og magasinfaciliteter og en vis samkøring på personaleområdet. Bygningen indviedes den 25. marts 1968.

I en periode inden åbningen havde man arbejdet på at få samling på det nye kunstbiblioteks materialer.

Kunsten kommer til Gladsaxe

Det boglige materiale udgjorde den grundliggende del af afdelingens tilbud. Der var i juni 1968 ca. 1.200 bind, heri indregnet en stor samling håndbøger. Emnerne strakte sig fra den egentlige kunsthistoriske litteratur incl. oldtidskunst og kunstnermonografier over arkitekturhistorie til kunsthåndværk, antikviteter og primitiv kunst. Da den danskprogede kunstlitteratur er fåtallig, suppleredes med et stort antal kunstbøger på hovedsprogene.

Som supplement til kunstbøgerne abonnerede man på den væsentligste del af danske og udenlandske kunsttidsskrifter, og endelig havde man en god portion idéer til indhold og udformning af kunstudstillinger og -arrangementer.

Fig. 2. Svanemor og den gøende hund. Henry Heerup. Linoleumssnit 1957.

Den egentlige »artoteksvirksomhed« dvs. udlån af billeder startede først i løbet af efteråret med udlån af Bengt Kochs billeder efter hans udstilling i kunstbiblioteket, bragt i stand i et samarbejde med »Malende Kunstneres Sammenslutning«.

Dette var noget ganske banebrydende i dansk bibliotekshistorie – helt efter de modeller man kendte fra især Sverige og Norge, men også fra USA, England og Tyskland. Kunstværkerne – maleri, grafik såvel som skulptur – kunne hjemlånes af borgerne, i starten mod et mindre gebyr til den udstillende kunstner. Lånetiden var 1 måned med mulighed for forlængelse og køb af kunstværket.

Man havde imidlertid samtidig andre idéer på bedding, der svarede mere til principperne i dansk biblioteksvæsen i øvrigt. Gratisprincippet blev indført for hjemlån af kunstværket, således at biblioteket betalte den nu indførte lejeafgift til kunstneren, som Billedkunstnernes Forbund forlangte det. Også Gladsaxe Kunstbibliotek opbyggede i takt med et stigende budget en grafiksamling med henblik på snarligt udlån, hvlket allerede indførtes året efter.

Fra 1970 udbyggedes grafiksamlingen til også at omfatte anden papirkunst – collager, akvareller, tegninger m.v. – lånerne kunne nu også låne »unikaværker« fra bibliotekets *egen* samling. Man startede udlån af plakater og kunstdias, og for alle disse materialer gjaldt det dengang som nu, at de kun kunne lånes af kommunens egne borgere.

Fig. 3. Også i udstillingslokalet i hovedbibliotekets første etage, i daglig tale »akvariet«, afholdes skiftende udstillinger. Fot. 1980.

I 1972 vendte billedet, idet udlånet fra egen grafiksamling efterhånden havde udspillet udlånet fra udstillingerne. Papirkunsten havde vist sig at være mere egnet til udlån end maleri og skulptur, og udlånet fra udstillingerne ophørte. Disse skulle herefter fungere som et supplement til »artoteksvirksomheden«.

Møde med mestrene

Arrangements- og udstillingsvirksomhed i bibliotekerne var ikke direkte nævnt i biblioteksloven fra 1964, men under lovforberedelserne havde der været enighed om, at dette i princippet skulle være ligestillet »andet egnet materiale«.

Det var derfor naturligt, at kunst- og musikbibliotekets første sæson 1968/69 følger 1960'ernes idéer omkring udstillings- og arrangementsvirksomhed i bibliotekerne: Der indbydes til »møde med kunstneren«, der udarbejdes kunstnerportrætfoldere, der fremlægges litteratur, således at et samspil mellem alle kunstbibliotekets tilbud opnås og yderligere understøttes af lokalefællesskabet for alle aktiviteterne.

Den første udstiller var Allan Schmidt, der blev efterfulgt af lokale kunstnere. Siden da har kunstbiblioteket set det som sin opgave at være et alternativ til museums- og gallerivirksomheden – og absolut ikke nogen konkurrent. Der skal både penge og gode forbindelser til for at kunne udstille sine værker i den professionelle kunstverden, og her kan kunstbiblioteket udover kendte kunstnere som f.eks. Palle Nielsen og Richard Winther formidle værker af unge talentfulde kunstnere.

Fig. 4. I årenes løb har kunstafdelingen arrangeret mange velbesøgte foredragsaftener. Fot. 12.1.1971.

De første navne vi møder er Broby-Johansen, Helge Ernst og Hans Bendix. Efterhånden følger andre former for arrangementer: serigrafitrykning i kunstbiblioteket med Poul Agger, Frithioff Johansen og Stig Brøgger, filmaftener, f.eks. Per Kirkebys 2 film om Wilhelm Freddie og Asger Jorn, lysbilledaftener om kunsthistoriske ismer eller kunsthistoriske rejser til Rom, Venezia eller Paris. En af de helt store succes'er var antikvitetsvurderinger ved eksperter.

Op gennem 1970'erne udbredtes efterhånden befolkningens kendskab til kunstbiblioteket – ikke med lynets hast som det skete med musikbiblioteket – men flere og flere fandt vej hertil i både privat øjemed og med henblik på undervisning.

Der skete især noget i midten af 1970'erne, da publikum fik adgang til bibliotekets magasinrum. En musiklåner fortalte endog, at nu havde han lånt musik i mange år – uden at han havde opdaget, hvad der foregik i bibliotekets anden fløj. Ved magasinernes åbning for publikum fandt mange ned til den her placerede grafiksamling.

Snart arbejdedes igen med den spændende opgave at udforme kunstafdelingens kommende lokaler i et nyt hovedbibliotek. Flytningen foregik efter sommerferien 1979 til en ny og større verden, med langt bedre inventarforhold til de specielle materialer.

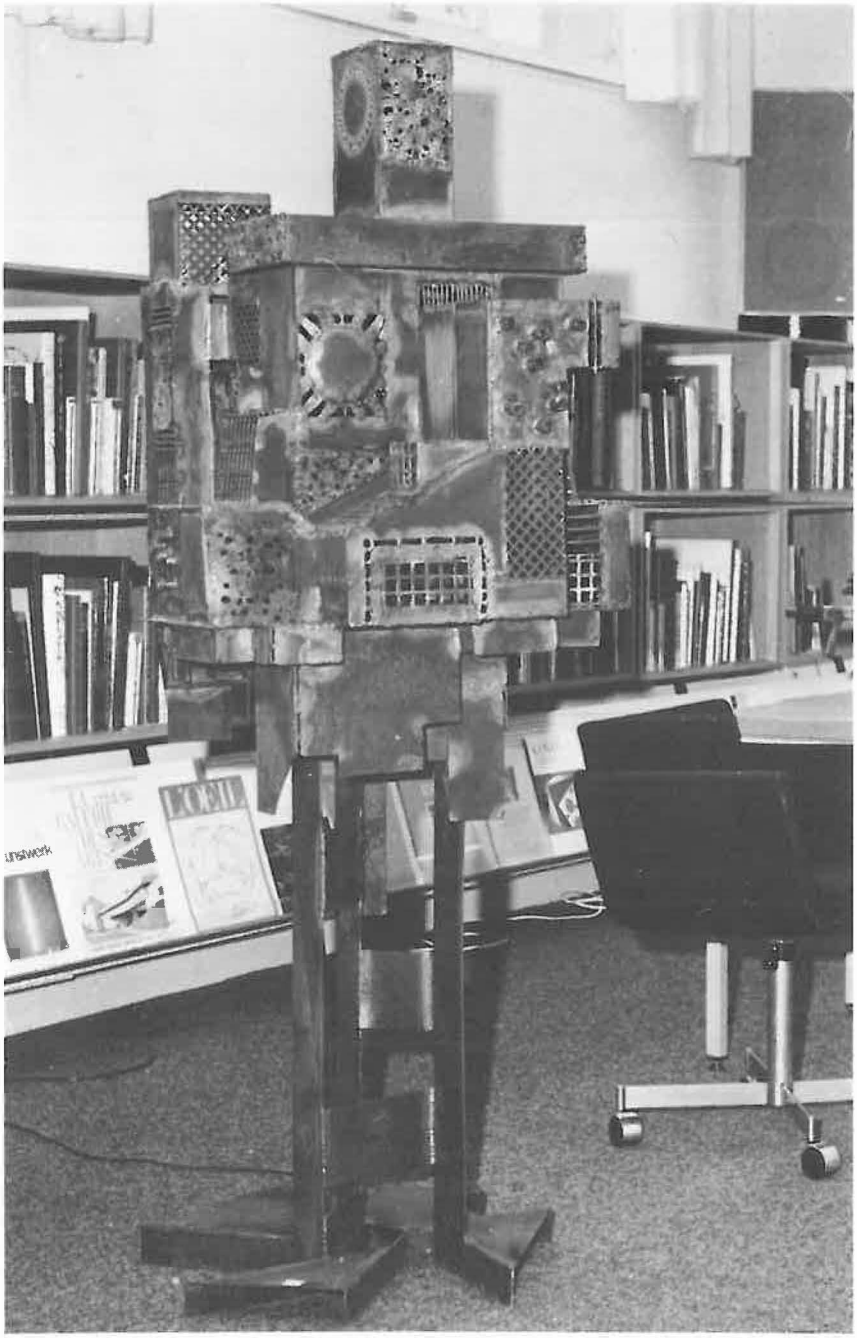

Fig. 5. Bob Miller udstiller i kunstbiblioteket på Gladsaxevej. Fot. 1970.

Fig. 6. Glimt af én af kunstafdelingens mange udstillinger – P. Ibsens enke, om en keramikfabrik. Fot. 1984.

Fig. 7. Figur fra udstillingen.

Hver mands eje

Endelig var alle materialer samlet i ét rum og i hus med bibliotekets andre afdelinger. Kunstafdelingens beliggenhed understreges af udsigten til Bjørn Nørgaards udsmykning af lysgården i bibliotekets midte. Her sker så det største skred hidtil i benyttelsen af kunsttilbuddene, alene grafikudlånet stiger med op til 100%. Kunst er i højere grad blevet hver mands eje og en naturlig del af biblioteksvirksomheden.

Integrationen i hovedbiblioteket medførte nogle ændringer i bogbestandens sammensætning: Oldtidskunst og primitiv kunst udelades til fordel for teater, film og fotografi, og i alle emnegrupperne integreres den mere hobbyprægede litteratur som en yderligere understregning af ønsket om at fjerne det finkulturelle præg fra kunstafdelingen. Resultatet er en bred og indbyrdes velfungerende bogsamling. I 1983 på ca. 10.000 bind, 1.700 grafiske arbejder, 900 plakater, 475 diasserier og en stor katalog- og udklipsamling.

Kunstafdelingens udstillinger vises fortsat i udlånslokalet for at bibeholde tilknytningen til de øvrige materialer og publikum, der færdes i og igennem lokalet. Billedstofteatret tog dog hele huset i brug ved sin forestilling »Mørke med lyse indfald – dele af handlinger« specielt udformet til Gladsaxe Hovedbibliotek et år efter indvielsen, ligesom »1945-55«-udstillingen sam-

Fig. 8. Et af atriumgårdens kunstværker er tårnet. Her set indefra. Fot. 1981.

Fig. 9. Et andet er pyramiden. Fot. 1981.

menknyttede alle husets afdelinger i et positivt samarbejde om såvel udstillinger som arrangementer omkring belysning af denne periode. Desværre er arrangementerne blevet noget løsrevet fra afdelingen, idet de foregår i bibliotekets sal i underetagen.

Den seneste biblioteksloygivning har ikke understøttet kunstbiblioteksvirksomheden, som vi havde ønsket os – det er sparetider, og det mærkes. Men netop sparetider giver bibliotekstilbuddene yderligere opsving, hvis de ikke stækkes økonomisk.

Kunsthistorikeren Bente Scavenius skriver i en kronik i 1983: »Hele vor identitet og vore rødder ligger i kunsten« og uddyber nærmere bibliotekernes rolle som de mest folkelige kulturinstitutioner, vi har, hvor det er vigtigt, at der foregår en kunstformidling i den ånd, bibliotekerne repræsenterer.

Det er gratis og uforpligtende at låne kunst hjem fra biblioteket, at se en udstilling eller søge oplysning i en kunstbog. Netop i vor massemedietid er det vigtigt at træne sit øje til at kunne sortere og opleve billeder af enhver art.

Der er ikke kommet mange kunstbiblioteker til siden starten, men i Gladsaxe Hovedbibliotek fungerer kunstafdelingen som en fast og naturlig del af biblioteksbilledet.

J. P. Groth Jensen: Drageopvisning.

Kærlighed ved første lånerkort

Kunstmaleren og biblioteket

Af J. P. Groth Jensen

Bibliotekets betydning for kunsten og den enkelte kunstner må for mit vedkommende først og fremmest blive et spørgsmål om kunstbogens betydning. Nu kan man jo ikke læse sig til at blive kunstner. Uden at forklejne de udmærkede kunstteoretiske afhandlinger og bøger, der i tidens løb er udgivet, vil jeg være frimodig og påstå, at mange kunstbøger bruges af kunstnere som rene kunstbilledbøger. Og under krigen 1939-45 var det den eneste mulighed for at lære og se fremmed kunst.

I 8. klasse på Hellerup skole i 1934 skulle hver elev sætte sig ind i et emne, skrive en arbejdsbog og holde et foredrag med eller uden lysbilleder om det pågældende emne. Jeg valgte at skrive om Skagens malere. Vi havde et billede derhjemme af Skagens tilsandede kirke, som virkede fascinerende på mig og tilskyndede til nærmere undersøgelse.

I den forbindelse fik vi af læreren oplysning om bibliotekets eksistens og om de bøger, der befandt sig der til vore opgavers løsning. Stedet overgik mine forventninger og tilbuddet var rigeligt. Nu var biblioteket kommet ind i mit liv, og det var kærlighed ved første lånerkort. Der er blevet slidt mange op i årenes løb.

Der blev læst og kigget på billeder og jeg mener stadig, at en kunstbog uden billeder ikke er nogen rigtig kunstbog. Den gang var det for det meste sort-hvide gengivelser, det gjorde ikke så meget, et godt billede skal også kunne klare sig berøvet farverne.

Blandt kunstbøgerne er det stadig monografien, der er min foretrukne læsning. Serierne: »Vor tids kunst«, Københavns Kunstforenings udgivelser af større kunstmonografier om Syberg, Peter Hansen, Poul Christiansen samt serien: »Små kunstbøger«. Disse var så billige, at jeg selv kunne skaffe dem eller få dem foræret af tanter med små midler. De sidstnævnte bøger havde næsten ingen tekst, kun et lille forord, men man kunne ikke forlange mere for de 2 kr. som bøgerne kostede.

»Va' mæ' kulturen«

I de år i begyndelsen af trediverne udkom også en debatbog, hvor kunsten fik en central plads. Jeg tænker på Poul Henningsen: »Va mæ kulturen«. Der var Jens Søndergaards billeder fremstillet som et barometer for den mørketid, der gik over Europa. Recepten var mørke og dystre billeder = reaktion og fordummelse, lyse billeder = fremskridt og optimisme. Så enkelt var det vist ikke. På reolerne stod også: »Social kunst« redigeret af Broby-Johansen og Harald Rue, sære og skræmmende og voldsomme i det politiske indhold. I denne serie taltes om en kunst, der kunne være med til at ændre verden ved at vise uretfærdigheder i samfundet.

I disse modtagelige år fik også et tidsskrift, som lå på læsesalen, indflydelse på mig. Jeg tænker på kunsttidsskriftet »Samleren«, et månedsskrift, hvis jeg husker rigtigt. Sammenslutningernes årlige udstillinger, de censurerede udstillinger og en del separatudstillinger blev fyldigt kommenteret, men orienteringen om kunstlivet var koncentreret om København. Glemmes må heller ikke digterbladet »Vild hvede«, der nåede at blive anbragt på den aflåsede hylde på nogle biblioteker, men kunne lånes ved forespørgsel hos bibliotekaren.

Ved siden af interessen for kunstbogen blev der også tid til at stifte bekendtskab med ældre og nyere skønlitteratur, som da befandt sig på hylderne, og det var også den gang ganske meget.

Der var først og fremmest digterne fra »den store generation«, som Sven Møller Kristensen kalder den, men også samtidens litteratur blev flittigt lånt og læst.

For en billedkunstner er det at læse en tekst ofte ensbetydende med at danne sig billeder af det læste, og det bedste for mig var Holger Drachmann, Johannes V. Jensen, Johan Skjoldborg og senere Harald Herdal, for bare at nævne nogle enkelte.

Men tilbage til kunstlitteraturen. Fra mit hjem var jeg ikke helt ukendt med den. Jeg kan især huske tre kunstbøger, som sikkert har været fast inventar i flere hjem i tyverne. Det var »Nordens Billedkunst« af Sigurd Müller, »Billedkunsten« af Karl Madsen og sidst, men ikke mindst, »Danmarks Billedkunst« af Morten Korch fra forlaget »Danmark«. Morten Korchs beskrivelser af billedernes illustrative indhold, den gode historie, som kunne fortælles, optog mig meget.

Kunst og politik

Omkring 1941 og årene der fulgte, stiftede jeg bekendtskab med et nyt bibliotek. Jeg blev låner på Kunstakademiets Bibliotek. Som elev på »Det

Kongelige Akademi for de skønne Kunster« blev vi også tilbudt at blive lånere mod behørig kaution fra vor professor. Bøgerne, som blev betroet os til hjemlån, var nu både få og små, så nogen større økonomisk risiko for professor eller bibliotek har der ikke været tale om. Det var nemlig sådan, at de billige bøger var anbragt på en særskilt hylde benævnt »Sandkassen«. På Kunstakademiets Bibliotek var der på læsesalen mulighed for at stifte bekendtskab med især franske tidsskrifter og det under den mørke og afspærrede besættelse, hvor andre muligheder for samkvem over grænserne var lukket. Således husker jeg det franske kunsttidsskrift »Verve« med gode reproduktioner.

Jeg har også i perioder været flittig avislæser, det foregik på Det kongelige Biblioteks læsesal. Gamle numre af avisen fra heroiske og spændende perioder var min foretrukne læsning.

Hvad der også var spændende, var den sammenblanding af kunstanmeldelser på den ene side og på den anden side reportage om uroligheder på Grønttorvet eller opstand og revolution ude i Europa. Desuden hverdagens små hændelser ikke at forglemme. Det var her hele det tidsbillede, hvor Harald Giersing, Olaf Rude og Vilhelm Lundstrøms eksperimenter hørte hjemme. Alle disse aviser er det jo umuligt at gemme på. Vil man i dag læse dem, foregår det ofte via lysskærm. Det kan jeg ikke forlige mig med, duften af den gamle avis forsvinder.

Efter studietiden blev romanlæsningen taget op igen, der var stadig udkommet nye bøger. Besættelsen var forbi ganske vist, men pengene var små, huslejen stor, biograf og teater lå langt inde i byen, babysittere kostede penge, men biblioteket lå nær ved, og så kostede det kun 10 øre, hvis en bog blev afleveret for sent. I disse år var Martin A. Hansen, Karen Blixen og H. C. Branner aktuelle.

De få kunstnerromaner, der findes, har jeg dyrket flittigt. Den bildende kunstner er ikke fremtrædende som helt i romanerne, snarere det modsatte. Skuespillere, komponister, sangere har mere forfatterens forkærlighed som handlende menneske. Billedkunstneren i romaner går det ofte dårligt, dog ikke altid så tragisk som Claude Lantier i »Mesterværket« af Zola.

Bogen som fodstøtte

Nu er bogen ikke altid en nødvendighed for en billedkunstner, mange er store læsere, mens andre aldrig åbner en bog. Det fortælles, at Renoir brugte bøger til at stille sine blomsterkrukker op på, når de skulle hæves lidt eller som underlag for en models fod. Der findes malere, som hævder, at billedet kom før det skrevne ord, og at billedet er mere direkte tale uden omskrivning af kendsgerningerne, som det skrevne kan føre med sig.

En fagbog er næsten utænkelig uden billeder, oftest fotogengivelser men også grafiske oversigter i streg. Et leksikon uden billeder vil være en umulighed i dag, såvel som populære naturbøger og bøger omhandlende teknik, rumfart, frimærker m.v. Derimod kan fiktionslitteraturen nok undvære billederne. En særlig slags bøger er de illustrerede klassikere. Det har været reglen, at først når en roman blev klassiker, blev den »illumineret«. Det vil føre for vidt at komme nærmere ind på dansk illustrationskunst her, men jeg vil ikke undlade at nævne nogle eksempler, der har gjort indtryk på mig. De første var børnebøgerne, som man slet ikke kan forestille sig uden billeder, tænk bare på »Den store Bastian«. Senere husker jeg især Carit Etlars og B. S. Ingemanns historiske romaner med dejlige, letforståelige billeder. Jeg brød mig dog ikke om Selma Lagerlöfs »Niels Holgersens forunderlige rejse« med sammenblandingen af fotogengivelser og Louis Moes tegninger, de ødelagde illusionen. Fra de tidlige læseår forlangtes tydelig overensstemmelse mellem tekst og billede. Bogens øvrige æstetiske tilrettelæggelse og fysiognomi skænkede jeg ikke en tanke.

Omkring 1930 og i årene derefter kom den kendte opblomstring i dansk illustrationskunst, først og fremmest med Povl Christensens indsats. Træsnittet vendte tilbage til bogen, nu ikke længere som et reproduktionsmiddel, men som et selvstændigt kunstværk, udført og skåret af kunstneren selv og ofte mere som et akkompagnement til teksten end som en gengivelse af denne, ofte for blot at angive en stemning. Glemmes må heller ikke danske bladtegneres store indsats til berigelse af essays, romaner, digte og eventyr.

Tegneseriehæfterne, som er en sag for sig, må heller ikke glemmes. Jeg er fra en tid, hvor den slags »underlødige« hæfter absolut ikke fandtes på noget bibliotek. At de senere med fuld ret er kommet der er kun glædeligt, de kan være fantastisk dygtigt lavet, gode og underholdende.

Vennerne på reolerne

Billedet beriger bogen. Hvad var H. C. Andersen uden Vilhelm Pedersens og Lorentz Frølichs billeder. Synd, at der aldrig kom nogen bogudgave af Chr. Kongstad Petersens Dickens illustrationer.

Det var en del om bøger og tidsskrifter, som jeg stadig synes er det vigtigste ved et bibliotek. De største fagbiblioteker og hovedbiblioteker fremtræder nu som store bygningsværker, der for de ældres vedkommende som regel er højt beliggende i parkanlæg, omgivet af skulpturer og med en højtidelig trappe op til udlånet, og er man kommet indenfor, modtages man med varme og glade ansigter fra de ansattes side og med reoler fyldt med bøger.

Kunstmuseet er noget af det første, jeg besøger, når jeg kommer til en by. Har jeg tid, aflægger jeg også biblioteket et besøg. Ofte er der udstillingsvirksomhed knyttet til biblioteket og en fredelig, stille læsesal, som i vintermånederne også kan fungere som varmestue.

Bibliotekets betydning for kunstneren er stor, i hvert fald for mig, men jeg tror ikke større for kunstneren end for et hvilket som helst levende og videbegærligt menneske med mange interesser.

Går man gennem reolerne fra skønlitteratur til alle grene af faglitteratur, musik, kunst og tidsskrifter af enhver art, kan man få alle interesser dækket.

Jeg må ærligt tilstå, at jeg ikke er nogen særlig målbevidst låner. Ofte lokkes jeg fra det oprindelige ønske, enten fordi bogen er udlånt, eller et mere spændende emne kalder. Jeg kan f.eks. være gået til reolen for at låne Martin Andersen Nexøs breve, men finder ved siden af Amanda Nielsons levnedsbeskrivelse under titlen »Edith«, og Nexøs breve må vente på bedre tider.

Igennem nogle år havde vi vænnet os til biblioteket på Gladsaxevej, det lå nær det sydøstlige hjørne af kommunen, hvor vi hører hjemme. Så gik turen til Høje Gladsaxe, og her kan vi stadig komme, det er et udmærket bibliotek. Kunstbiblioteket på Gladsaxevej fungerede også fint.

Men jeg skal ikke nægte, at tilvænningen til det nye hovedbibliotek tog nogen tid. Hvor stod de forskellige yndlingsforfattere fra Aakjær til Ørum, osv. Jeg håber ikke, vi skal flytte foreløbig. Jeg kan bedst lide, at venner og bekendte ikke skifter opholdssted for tit. Og romaner, biografier, digte og essays oplever jeg som gamle bekendte og venner.

Årstidslæsning

Har årstiden noget med læsevaner at gøre? Biblioteket mener ja, for ved juletid og påsketid og andre mindeværdige dage eller aktuelle situationer er fremlagt forskelligt materiale, romaner, digte osv. der hører årstiden eller situationen til. Jeg har min egen årstidslæsning, f.eks. kunne jeg ikke finde på at læse Frank Jæger »Den grønne veranda« på andre tidspunkter end i august måned på en dag med fyldigt eftersommerlys. Blichers »Juleferierne« læses bedst i december og helst med fygesne. Og hvem ville finde på at læse I. P. Jacobsens »Mogens« på andre tider end en sommerregnvejrsdag. Johannes Jørgensen er oplagt efterårslæsning. Holger Drachman bør læses ved midsommertid og ved havet. Hvorimod Jacob Paludan kan læses på alle tidspunkter. Årstiderne fremkalder forskellige læseønsker hos mig, men ophold på forskellige lokaliteter i landet kan straks minde om forskellige passager i tidligere læste romaner eller bøger. Således mindes jeg altid indledningen til »Jørgen Stein«, hver gang jeg passerer Thisted Bredning.

En Frederiksbergsidevej i tungsindig efterårsbelysning kalder Johannes Jørgensen frem og Vesterbro på alle tider Tom Kristensen. Kører man fra Hadsund mod Mariager er »Daglejerne« af Hans Kirk nærværende, og ved det norske lysthus i Søndermarken må jeg tilstå, at Oehlenschlägers »Hakon Jarl« falder i mine tanker. Jeg kan ikke rigtigt gøre rede hvorfor.

Jeg skal næsten altid have for mig billeddannende bøger. Bøger der beskriver landskaber, situationer, byer, rigdom eller fattigdom, men især farvebeskrivelser hensætter mig i overvejelser: hvilken rød farve er der nu tænkt på, hvis der står »den røde kjole stod smukt til det grønne tørklæde«. Den fantasi-fabulerende roman eller science fiction er ikke lige min glæde, jeg finder ikke noget stof at danne billeder over eller digte videre på. Derimod synes jeg, at hjemstavnsforfatteren Anders Bodelsen fra Søllerød kommune er utrolig nøjagtig i sin beskrivelse af parcelhuskvarteret og dets mennesker under og lige efter Anden verdenskrig.

Nogle bøger hjemlånes på prøve, og interessen kan kølnes under læsningen, og så bør værket afleveres hurtigt igen. Man må da glæde sig over, at det at låne bøger ikke er noget stort økonomisk offer. Enkelte gange kan det også vise sig, at den forkerte bog ved nærmere gennemsyn, viser sig at være den »rigtige«.

I et samfund som vort, hvor skatterne ikke er så små endda, synes jeg, at man ved at være flittig biblioteksláner og læser får en del ud af sine skattekroner. Så jo mere man låner, hører og ser via biblioteket, jo mere velhavende bliver man i mere end én betydning.

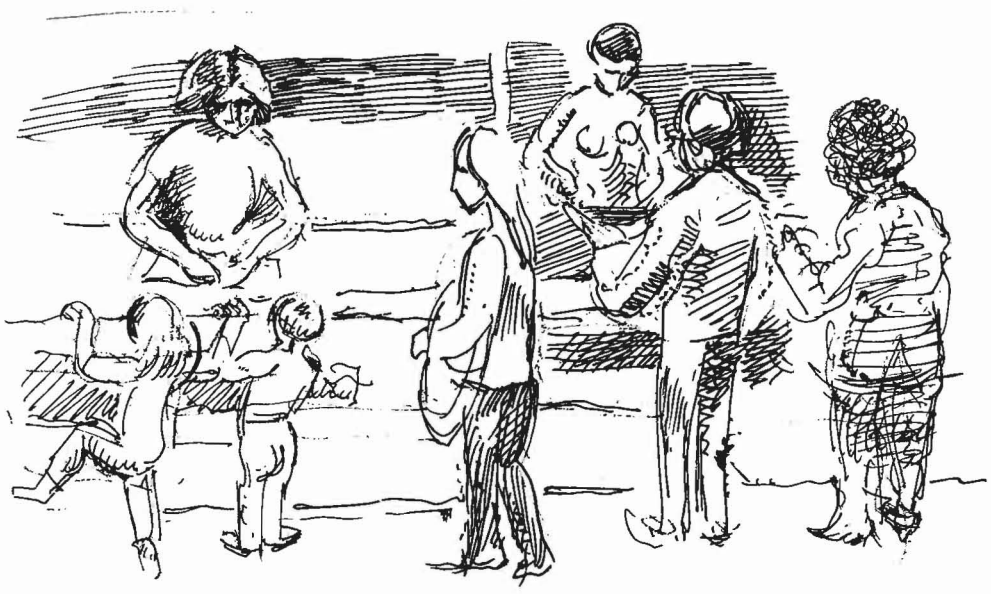

J. P. Groth Jensen.

Fig. 1. Papirklip af H. C. Andersen. Se også s. 91.

»Jeg går lige på biblo«

Forfatteren om en livslang kærlighed til biblioteket

Af Hjørdis Varmer

Bøger har altid været en del af min tilværelse, lige fra dengang min mor læste højt for mig af »Lille sorte Sambo«, »Grimms Eventyr« og ikke at forglemme »Den store Bastian«, som jeg ligesom så mange i tidligere generationer er blevet skræmt med.

Siden forærede min familie mig ved fødselsdage og til jul H. C. Andersens samlede eventyr i den grå hæftede udgave, og da min storebror et år som ung mand gik på aftenskole og lærte at binde bøger ind, blev H. C. Andersen forsynet med stift bind med skindryg og -hjørner og guldtryk. Måske er det ikke helt professionelt lavet, men det var velment og holdbart.

Senere kom biblioteket ind i mit liv. Det begyndte for alvor i 12-årsalderen og bliver nok en livslang kærlighed. Jeg kan ikke forestille mig, at noget kan skille os ad.

I skolen besøgte eleverne ikke selv skolens bogsamling, som havde til huse i et lokale bag viceinspektørens kontor, men klasselærerinden kom med mellemrum med en kasse bøger, som vi kunne vælge ud af. Det var mit første møde med biblioteksbogen.

Da jeg gik i 2. mellem, fik klassen »timer« på det stedlige bibliotek. I samlet flok gik vi op ad Frederikssundsvej til Krabbesholmvej, hvor Brønshøj bibliotek lå og endnu ligger.

Voksenudlånet var vist nok dér, hvor der nu er bank, og børnebiblioteket lå på 1. sal. Man skulle op ad en smal udvendig jerntrappe for at komme derop. Det har vel i virkeligheden været en brandtrappe, men den førte altså op til bøgernes Mekka.

Senere fik man så lov til at låne på voksenbiblioteket, og min mor vidste, at når jeg sagde: »Jeg går lige op på biblo« – så ville der gå flere timer, før hun så mig igen. Jeg sank ned mellem bøgerne og glemte tiden.

Når jeg kom hjem med min gevinst, kastede jeg mig så vidt muligt straks over bøgerne. Jeg læste meget og fuldstændig ustruktureret; anede knapt,

hvem af forfatterne, der var nulevende, og hvem der var gået heden; men trods den manglende linie i det, jeg læste, gav bøgerne mig store glæder, og de gjorde, at jeg sjældent kedede mig. Det gør jeg for øvrigt heller ikke nu.

Når jeg så skulle i seng og lagde bogen fra mig, kunne jeg næsten være sikker på, at min mor snuppede den, og så var det hende, der fordybede sig. Det irriterede mig dengang, at jeg ikke kunne have mine oplevelser med bøgerne for mig selv. Det var på en eller anden måde et meget privat bekendtskab, som jeg ikke havde lyst til at dele eller drøfte med andre. Jeg ville selv tænke og drage mine slutninger med hensyn til det, jeg via bøgerne havde oplevet.

Familiens ugentlige bogdag

Da jeg som 20-årig – og nygift – var indlagt på Sundby Hospital i nogle uger, oplevede jeg biblioteket på en ny måde. Jeg var ærlig talt godt ked af opholdet på en temmelig trist 8-sengsstue, men nogle opmuntringer var der da. En af dem var det ugentlige besøg af biblioteksvognen. Når den havde været der, kunne de andre patienter godt snakke om deres dårligdomme. Jeg læste.

Efter at have boet nogle år på Vesterbro, flyttede min mand og jeg til Søborg. Det blev starten på et 27-årigt bekendtskab med Gladsaxe Biblioteksvæsen.

De første år havde den lokale afdeling til huse i nogle lokaler i Rådhusets underetage. Senere var det den lille Buddinge filial over for Rådhuset, vi besøgte; med enkelte afstikkere til Lyngby, da det nye bibliotek blev bygget derude. Men den ugentlige bogdag gik op til Buddinge. Det var småt, men ikke dårligt, og det var dér, jeg første gang så mine egne bøger på hylderne.

På det tidspunkt var vores familie blevet forøget med to børn, og de har tilbragt mange gode timer ved bordene i børnebiblioteket, mens vi voksne befandt os i tryg nærhed i voksenafdelingen.

Der var meget godt at sige om den daværende Buddinge filial – og én dårlig: Der var om sommeren ulideligt varmt, og det var af og til grund til, at jeg og mit afkom måtte trække os tilbage, før vi egentlig ønskede det. For børnene kom også til at holde af vores biblioteksture. De foregik gerne efter spisetid og inden sengetid, og de forsynede sig og smovsede i bøger.

Da de selv begyndte at læse, var det bibliotekets hylde med lette bøger, der måtte holde for. Her var Robert Fisker altid sikker vinder, ligesom drengen med fornøjelse læste Gads lette klassikere.

Senere kom Thøger Birkeland på vores repertoire sammen med Hans Peterson, Astrid Lindgren, Wernström og mange andre. Og her lagde vi grundlaget for børnenes læselyst, som for pigens vedkommende er uændret

Fig. 2. I børnebiblioteket lægges ofte grundlaget for en læselyst, der varer livet ud. Fot. 1984.

og stærk, mens drengen nu holder sig til faglitteratur. Men biblioteket kender de, og at læse er for dem en lige så naturlig ting som at spise og sove. Mange stakke bøger har jeg slæbt hjem til febersyge børn, og mange trælse sengelejer er blevet forsødet af enten højt- eller selvlæsning.

Fra pigen var 14 til 18 år, fik hun endnu en tilknytning til Gladsaxebibliotekerne. Hun blev bogopsætter og lærte ved den lejlighed alfabetet forfra og bagfra og desuden at rense grammofonplader omhyggeligt – og det er jo heller ikke så tosset, for musik og plader knytter sig endnu mere naturligt ind i de unges hverdag end bøger (må vi nok indrømme).

Viden fra glemselens mørke

Min mere professionelle brug af biblioteket tog for alvor fart i 1977, da jeg gik i gang med at skrive en trilogi for børn. Det var bøgerne med »Det forår, da far gik under jorden« osv. De foregår i København under den anden verdenskrig og skildrer en 12-årig piges oplevelse af, hvordan hverdagen formede sig i de år.

Og her havde jeg brug for en viden, jeg ikke i forvejen var i besiddelse af. Altså gik jeg på biblioteket. Det var det daværende hovedbibliotek i Høje Gladsaxe, der måtte holde for, og jeg hentede et ikke ringe antal bøger om verdenskrigen med hjem og gik i gang med min research.

Det var et spændende arbejde, som optog mig mere og mere, jo mere jeg læste, og det blev faktisk starten på en arbejdsform, jeg ikke før havde benyttet.

Jeg skrev senere en biografi for børn om Helen Keller, og igen gik turen til biblioteket. Nu var det nye hovedbibliotek blevet bygget, og mulighederne for at finde, hvad man søgte, var dermed mangedoblet. Hvilken fryd.

Denne gang kunne jeg dog ikke klare selv at finde alt stof frem, men måtte støtte mig til bibliotekarens ekspertice. Og det blev en god støtte. Beredvilligt fandt hun tidsskriftet frem fra glemselens mørke, hvori der var artikler om den allerede dengang berømte Helen Keller. Jeg lånte også bøger, som ikke i det daglige var tilgængelige på hylderne, og jeg blev behandlet med en venlighed og oprigtig interesse for at jeg skulle få netop dét, jeg havde mest brug for, som man ikke møder hver dag ude i det pulserende liv.

Det var dejligt at mærke, og det var den samme forekommenhed, jeg allerede som stor pige havde mødt, når jeg på Brønshøj bibliotek søgte oplysninger til besvarelse af diverse mere eller mindre kedsommelige fristile.

Forelsket i H. C. Andersen

Næste gang, jeg måtte ty til biblioteket i research-øjemed var, da jeg i 1982 skrev en bog om H. C. Andersen. Ligeledes en biografi for børn.

Og denne gang var det næsten for overvældende.

Da jeg stod foran hylderne med H. C. Andersen-stof, var jeg ved at bakke ud af projektet, så meget var der, og hvor skulle jeg begynde, og hvor skulle jeg ende?

Jeg var stærkt i tvivl om, hvorvidt det ville være muligt for mig at koge det væsentlige af dette materiale sammen til noget læseværdigt for børn, så det samtidig gav H. C. Andersens format videre til dem i en form, de kunne kapere. Men jeg tog det som en udfordring og – så gik jeg i gang.

Det fortrød jeg ikke, for jeg blev selv så grebet af fænomenet Hans Christian Andersen, at jeg meget hurtigt kom til at læse af lyst og ikke, fordi jeg var blevet opfordret til at skrive en bog om ham.

Da manuskriptet endelig var færdigt og blev læst af forlagets konsulenter, var det en stor glæde for mig, at en af dem sagde: »Ved du hvad, jeg blev næsten forelsket i ham, da jeg læste din bog« – for det var, hvad der også var sket for mig. Jeg var blevet betaget og optaget af dette sære, spændende, sårbare menneske; dette geni, der var så stærk i troen på sig selv og andre, og som alligevel gang på gang følte sig slået ud, når omgivelserne ikke modtog ham og hans digtning med åbne arme.

»Den som søger skal finde ...«

Siden har jeg beskæftiget mig med andre tidsperioder, blandt andet året 1873. Og her havde jeg f.eks. brug for at vide, hvornår Det kongelige Danske Classelotteri blev oprettet i København. Jeg spurgte bibliotekaren. Hun gik straks i gang med at søge, og jeg fik et korrekt svar med hjem. Jeg skulle også vide, om man i 1873 kendte udtrykket 'stikker'. Ved fælles hjælp fandt vi ud af, at denne betegnelse havde været kendt i 1898. Den gik altså ikke. Derimod kendtes ordet politispion allerede i 1859, så det brugte jeg.

Jeg har også for nylig afsluttet et arbejde om årene 1919-1920, og også her måtte jeg bede bibliotekaren om hjælp.

Desuden sker det, at jeg af og til har manglet en korrekt oversættelse på et engelsk eller svensk ord eller udtryk. Ind på læsesalen og slå op.

»Den som søger skal finde ...«

Jeg søger meget, men det er ikke altid, jeg finder ved egen hjælp. Uden bibliotekarerne går det ikke. De burde fredes i klasse A.

Og så har jeg slet ikke nævnt tidsskriftafdelingen, hvor jeg kunne tilbringe dage – eller grammofonpladerne eller båndene eller kunsten.

I vinterhalvåret er jeg ret ofte ude på skoler og skolebiblioteker rundt om i landet. Jeg holder foredrag og fortæller om, hvordan jeg arbejder med mine bøger, og jeg fortæller, hvordan jeg laver research (som naturligvis også omfatter besøg på museer, arkiver, aflytning af radio, læsning af aviser, kortfilm osv.), og mange undres over, at jeg læser så meget, som tilfældet er, 'bare' for at skrive en børnebog på omkring 120 sider.

Jeg fortæller om min brug af det lokale bibliotek, og jeg kan ærligt slutte med at sige: »Uden bibliotekerne ville den eller den bog aldrig have set dagens lys«. Så enkelt er det.

Og uden den 'fornøjelseslekture', jeg låner på biblioteket, ville min tilværelse være ... ja, jeg kan slet ikke forestille mig, hvordan den ville være.

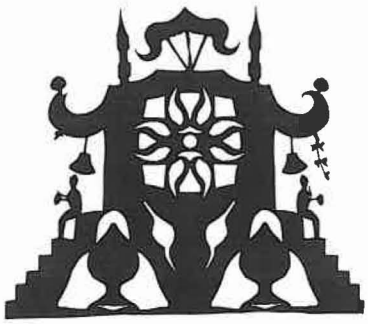

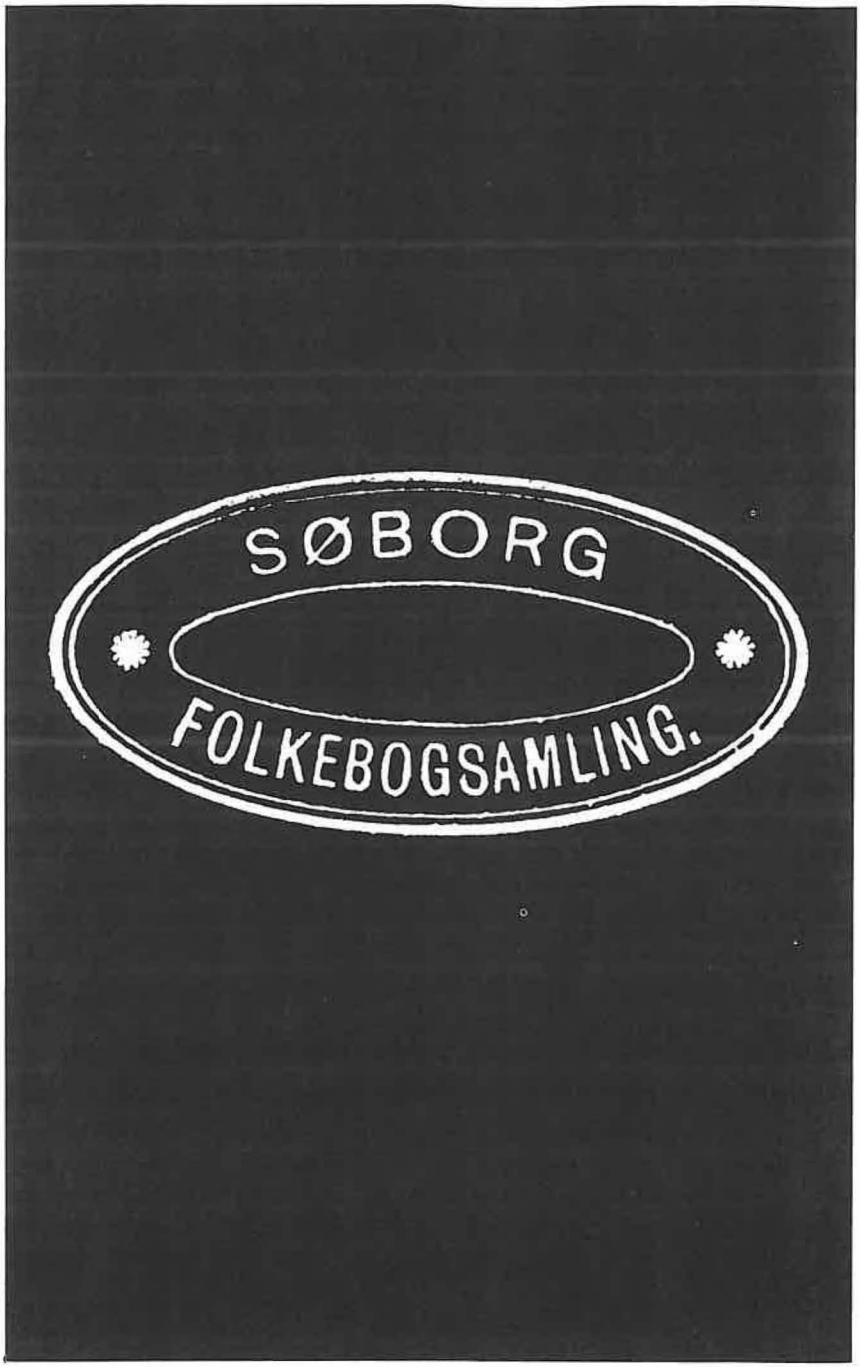

Dengang

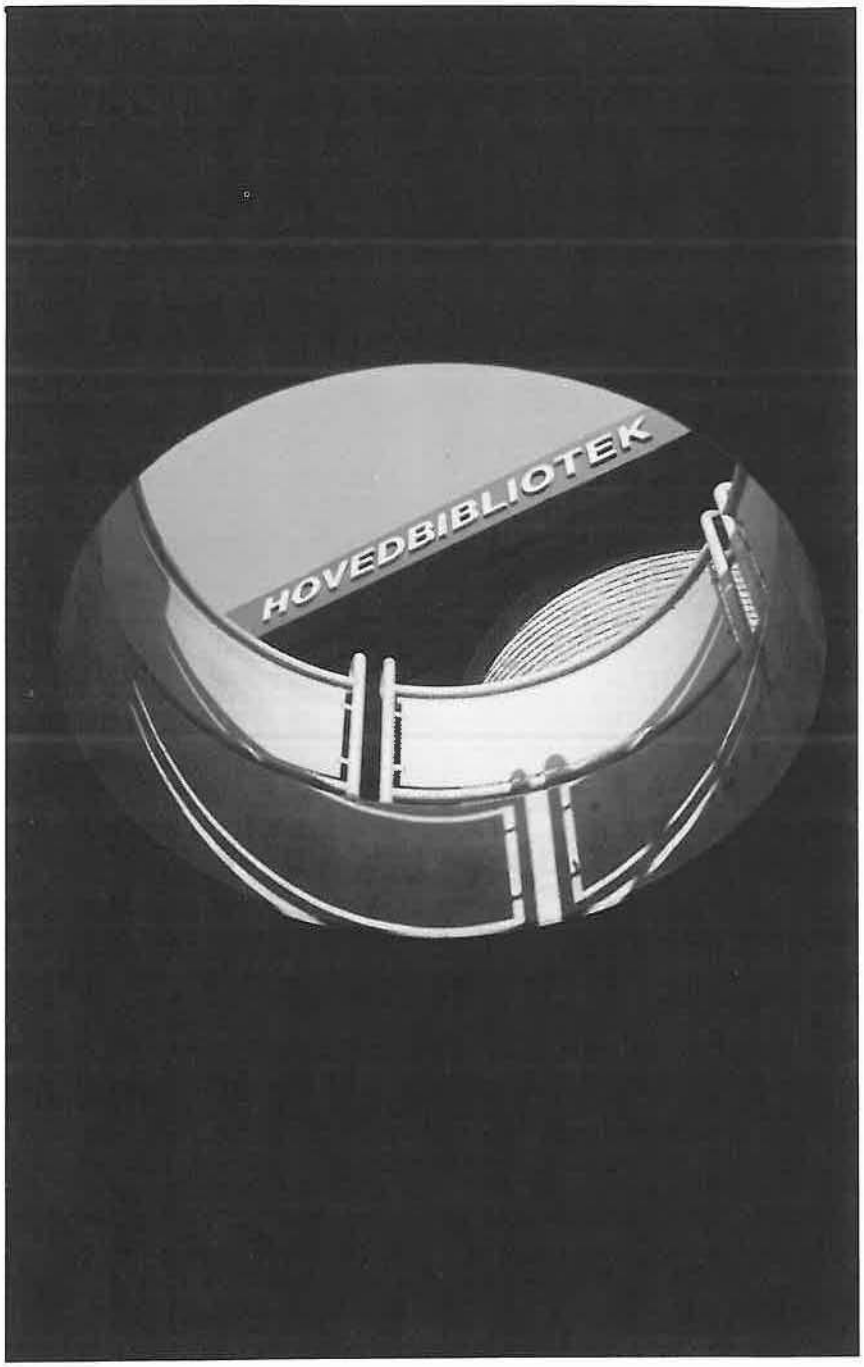

... og nu

Historisk-topografisk Selskab for Gladsaxe Kommune

Bestyrelsen 1984

Afdelingsbibliotekar Ebbe Fels
formand, tlf. 02 - 98 39 41.
Bibliotekar Kirsten Havelund Strøm
næstformand og redaktør, tlf. 02 - 87 48 77.
Stationsforstander C. C. Nielsen
kasserer, tlf. 02 - 98 82 15.
Arkitekt Erik Starup
sekretær, tlf. 02 - 44 11 12.
Cand.phil. Inge Bundsgaard, tlf. 01 - 69 04 74.
Mag.art. Iørn Piø, tlf. 01 - 58 58 00.
Overfaktor B. J. Steiner, tlf. 01 - 69 79 71.

Revisorer
Stadsbibliotekar Svend Stilling
Ekspeditionssekretær Jørgen Jørgensen

Illustrationer

Bull Fotografi: s. 16, fig. 9
Gladsaxe Bladet: s. 41 (foto nr. 5)
Gladsaxe lokalhistoriske Arkiv (Lone Dam): s. 19, fig. 12, s. 21, fig. 14, s. 23, fig. 17-19, s. 27, fig. 25, s. 29, fig. 28, s. 32, fig. 31, s. 34, fig. 33-34, s. 35, fig. 36, s. 48, fig. 1, s. 50-53, fig. 2-5, s. 64, fig. 7, s. 74-75, fig. 6-9.
Godske, Erik: s. 42, fig. 1, s. 47, fig. 3.
Groth Jensen, J. P.: s. 76, s. 80-81, s. 85.
Guillou, Hubert: s. 22, fig. 15-16, s. 31 fig. 29-30, s. 71, fig. 3, s. 89, fig. 2.
Irving Foto: s. 18, fig. 10.
Jacobsen, Carl: s. 54, fig. 7-8, s. 58, fig. 2, s. 59, fig. 3, s. 72-73, fig. 4-5.
Jensen, Per: s. 62, fig. 6.
Jessen, Jørgen, Nordisk Pressefoto A/S: s. 54, fig. 6.
Lindberg-Hansen, E.: s. 55, fig. 9.
Nielsen, Svend: s. 19, fig. 13.
Nordan Foto: s. 36, fig. 1.
Rostock, Søren: s. 93.
Seegelke, Herbert E.: s. 14, fig. 7, s. 60, fig. 4.
Strüwing: s. 13, fig. 6, s. 55, fig. 10, s. 56, fig. 1, s. 61, fig. 5, s. 67, fig. 8.
Videbæk Jørgensen, O.: s. 68, fig. 1.

For enkelte illustrationer i dette bind har det været umuligt at finde frem til den retmæssige copyright-indehaver. Såfremt vi på denne måde har krænket ophavsretten, er det sket ufrivilligt og utilsigtet. Retmæssige krav i denne forbindelse vil selvfølgelig blive honoreret, som havde vi indhentet tilladelse i forvejen.